

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Matěj Řezáč

Vybrané formy veřejnoprávních omezení majetkových práv

Diplomová práce

Olomouc 2017

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Vybrané formy veřejnoprávních omezení majetkových práv vypracoval samostatně a citoval jsem všechny použité zdroje.

V Moravském Berouně dne 16. března 2017

Mé poděkování patří doc. JUDr. Kateřině Frumarové, Ph.D. za prvotní nasměrování k tématu, za vedení diplomové práce, za rychlou komunikaci a konečně za podnětné rady a připomínky, díky kterým jsem se mnohdy „dal na správnou cestu při psaní.“ Další dík patří Michaele Haškové za konečnou korekturu textu a za pomoc při psaní kapitoly týkající se vyhrazení vlastnického práva státu k nerostnému bohatství.

Obsah

Úvod	6
1 Teoretická východiska omezení majetkových práv	9
1.1 Jednotlivá majetková práva jako součást vlastnického práva.....	9
1.2 Vlastnické právo jako základní nebo sociální právo.....	10
1.3 Obecně k omezení vlastnického práva.....	12
2 Ústavní zakotvení možnosti omezení majetkových práv	14
2.1 Obecná ustanovení	14
2.2 Omezení vlastnického práva	14
2.3 Omezení majetkových práv jako trest	16
2.4 Evropská úmluva	17
2.5 Omezení instrumenty EU.....	18
3 Vybrané formy veřejnoprávních omezení majetkových práv v českém právním řádu.....	20
3.1 Vyhrazení vlastnického práva.....	21
3.1.1 Nerostné bohatství na území České republiky	21
3.1.2 Pozemní komunikace.....	24
3.2 Zákonné předkupní právo	25
3.2.1 Kulturní památky	25
3.3 Zákaz či omezení nabývání, držení nebo užívání některých druhů věcí	27
3.3.1 Střelné zbraně a střelivo	28
3.3.2 Návykové látky.....	29
3.3.3 Alkohol a tabákové výrobky.....	31
3.4 Retenční opatření	34
3.5 Odnětí vlastnického práva jako sankce.....	36
Závěr.....	41
Seznam použitých zdrojů.....	43
Shrnutí	51

Seznam použitých zkratk

ESLP – Evropský soud pro lidská práva

Evropská úmluva – Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod ve znění Protokolů na ni navazujících

Horní zákon – zákon č. 44/1988 Sb., o ochraně a využití nerostného bohatství (horní zákon), ve znění pozdějších předpisů

Listina základních práv EU – Listina základních práv Evropské Unie. Úř. věst. C 326, 26. října 2012, s. 391 a násl.

LZPS – usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Nový PZ – zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich

OZ – zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

PZ – zákon České národní rady č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů

TZ – zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Ústava – ústavní zákon České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Zákon o zbraních – zákon č. 119/2002 Sb., o střelných zbraních a střelivu a o změně zákona č. 156/2000 Sb., o ověřování střelných zbraní, střeliva a pyrotechnických předmětů a o změně zákona č. 288/1995 Sb., o střelných zbraních a střelivu (zákon o střelných zbraních), ve znění zákona č. 13/1998 Sb., a zákona č. 368/1992 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů, (zákon o zbraních), ve znění pozdějších předpisů

Úvod

Omezování majetkových práv ze strany subjektů veřejné moci je v současnosti fenoménem, který společnost vnímá negativně. S ohledem na nabytí účinnosti OZ by se mohlo zdát, že zásahy do soukromých majetkových práv budou spíše ojedinělé, opak je však pravdou.

Předkládaná práce si klade za cíl seznámit čtenáře s některými formami omezení majetkových práv, které upravuje český právní řád. Již ze samotného názvu práce je zjevné, že nepokrývá problematiku jako celek, neboť šíře tohoto tématu zahrnuje mnoho různorodých, často velmi specializovaných právních institutů.

Téma práce jsem zvolil z důvodu jeho multioborového zaměření. Vlastnické právo, klasický institut soukromého práva, zde nabourává právo veřejné, které má odlišnou metodu právní regulace, je vystavěno na jiných zásadách atd. Z toho mohou vznikat zajímavé problémy v teoretické, ale především v praktické rovině. Dalším motivem pro výběr tématu byla i skutečnost, že tato oblast není v odborné literatuře komplexněji upravena, právní věda se zabývá spíše obecným vyvlastněním.

Jak již bylo řečeno, práce nemůže obsáhnout veškerou materii, která se k tématu vztahuje. Zabýval jsem se proto pouze výsečí problematiky, kterou jsem považoval za podstatnou ať už z důvodu četnosti užívání těchto forem v praxi nebo proto, že jsou v literatuře pojímány rozličně. Orientuji se výhradně na současný právní řád ČR, přičemž určité skutečnosti jsou osvětleny v historických souvislostech.

Problematika omezení majetkových práv ze strany veřejné moci je v odborné literatuře zpracována útržkovitě (odborné časopisy a příspěvky ve sbornících) či velmi přehledovou formou (učebnice a monografie). Za hlavní zdroj inspirace považuji kapitolu „Vyvlastnění a omezení majetkových práv“ učebnice „Správní právo: obecná část“ od Josefa Staši,¹ kterou jsem využil zejm. při koncipování obsahu třetí části této práce.

Podklady pro tuto práci tvoří především časopisecké texty, které se fragmentárně zabývají jednotlivými instituty omezení majetkových práv. Učebnice a monografie jsem využil především v první části práce zabývající se teoretickými a ústavními východisky. Komentářová literatura mi sloužila ke srovnání pohledů odborníků na konkrétní problém. Judikatura vyšších, ale i nižších soudů nabídla vodítko ke správnému výkladu jednotlivých omezení. Soudní rozhodnutí v této oblasti často stojí proti jazykovému výkladu ustanovení právních předpisů.

¹ STAŠA, Josef. In HENDRYCH, Dušan a kol. *Správní právo: obecná část*. 9. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 229–243.

Vzhledem k roztržitosti jednotlivých oblastí, kterými se tato práce zabývá, bylo složité jednotlivé podklady vyhledat a určit jejich relevanci. Na druhou stranu je třeba uvést, že zejm. články v odborných časopisech se konkrétními problémy zabývají podrobně a navíc poskytují odkazy na další literaturu. Považuji za vhodné zmínit se i o judikatuře. V práci jsem pracoval s rozhodnutími českých soudů i tribunálů mezinárodních organizací. Judikaturu jsem ve většině případů využil k přiblížení právních předpisů při jejich aplikaci. Některá rozhodnutí však považuji za nesprávná a nabízím svůj pohled na věc.

Z metod použitých při psaní práce jsem nejvíce využíval analýzu, a to především při rozboru právních předpisů a vyhledávání jednotlivých ustanovení vztahujících se k tématu. Naopak syntetickou metodu jsem aplikoval v prvních dvou kapitolách, zmíním zejm. pojetí vlastnického práva v systému lidských práv a ústavněprávní základy možnosti omezení majetkových práv. Ojedinele jsem komparoval současnou právní úpravu s úpravou historickou v případech, kde jsem považoval za vhodné čtenáře seznámit s původním pojetím institutu.

Hlavní výzkumnou otázkou, kterou jsem si pokládal při psaní práce, byla, zda český právní řád umožňuje veřejné moci omezit majetková práva soukromým subjektům takovým způsobem, který je v souladu s ústavním pořádkem ČR a zda jim právní řád nabízí dostatečnou možnost obrany. Velmi podstatnou se jeví i srozumitelnost jednotlivých omezení pro běžné adresáty právních norem. V neposlední řadě je důležité zkoumat i vztah mezi soukromým a veřejným právem.

Mám za to, že právní řád omezuje vlastnické právo v souladu s ústavním pořádkem a umožňuje adresátovi právní normy se proti nucenému omezení bránit. Srozumitelnost a přehlednost však vidím v této oblasti jako neuspokojivé. V právní teorii není stále vyřešen vztah soukromého a veřejného práva, resp. určení kritérií sloužících k jejich rozlišení. Problematika omezení majetkových práv prostředky veřejné moci může ospravedlnit tzv. teorii zvláštního práva. Tato práce si klade za cíl tyto hypotézy pomocí analýzy právního řádu potvrdit, nebo vyvrátit.

Již jsem nastínil, že práce se skládá ze tří hlavních kapitol, přičemž první dvě jsou spíše obecné a třetí část je věnována konkrétním právním institutům. První část je věnována teoretickému pojetí omezení majetkových práv. Ta se dále člení na podkapitoly věnující se současnému pohledu na vlastnické právo, otázce, jak na něj lze pohlížet v kontextu lidských práv, a obecným poznámkám, které se týkají omezení vlastnického práva.

Ve druhé kapitole jsou rozebrány předpisy ústavní síly a mezinárodní lidskoprávní aspekty řešící omezování vlastnického práva. Kriticky zde hodnotím pluralitu forem ochrany

lidských práv, která v konečném důsledku paradoxně může způsobit nejistotu v konkrétních sporných případech.

Konečně poslední část obsahuje rozbor nesourodé množiny případů omezování majetkových práv prostřednictvím instrumentů veřejné moci. Jednotlivé formy byly vybrány nejen kvůli jejich rozpornosti v oblasti právní, ale i s ohledem na jejich ekonomický dopad na jednotlivce. Ke každému omezení jsem se snažil vyhledat a interpretovat konkrétní veřejný zájem, který jej legitimizuje. Rozebrána jsou omezení týkající se vyhrazení vlastnického práva subjektu veřejné moci, zákonných předkupních práv, restriktivních opatření ve vztahu k určitým druhům věcí a zadržovacích oprávnění orgánů veřejné moci. Odnětí vlastnického práva jako sankce, jemuž je věnována poslední část práce, se od předchozích omezení odlišuje zejm. pro svůj vztah k trestnímu právu.

Obsáhlost tématu vybízí k dalšímu výzkumu, který by se mohl zabývat i nepříliš probádaným institutem veřejného užívání a jeho vztahem k problematice omezení vlastnického práva. Osobně považuji za důležité zabývat se i nucenými nebo zákonnými licencemi v právu duševního vlastnictví, neboť tyto zasahují nejen do majetkových práv, ale i do osobnostních práv původců. Dále je třeba navrhnout téma územních omezení vyplývajících z práva životního prostředí či stavebního práva (zejm. pozemkové úpravy).

Práce je zpracována ke dni 1. března 2017.

1 Teoretická východiska omezení majetkových práv

1.1 Jednotlivá majetková práva jako součást vlastnického práva

Dílčí majetková práva tvoří komplex nazývaný vlastnické právo. Vlastnické právo je tedy třeba v teoretické rovině chápat jako nejobsáhlejší a zároveň nejdůležitější subjektivní majetkové právo.

Vlastnické právo (resp. vlastnictví)² je považováno za právní i společenskou instituci, která zahrnuje jednak funkci uspokojení potřeb jedince, tak i funkci alokace za účelem naplnění sociálního blaha.³ V této souvislosti je vhodné připomenout, že vlastnické právo existuje ve všech právních systémech světa, byť se zvláště autoritářské a totalitní režimy snaží o jeho maximální omezení.

Právní věda vychází ze dvou pojetí vlastnictví: 1. teorie dílčích oprávnění vlastníka, 2. teorie právního panství.⁴ První teorie je založena na analytickém vyjmenování „jednotlivých dílčích oprávnění vlastníka: *ius possidendi, ius utendi et fruendi et ius abutendi (oprávnění držet, užívat a požívat, oprávnění věc zničit)*.“⁵ Takové pojetí, které zastával i předchozí občanský zákoník⁶ v ustanovení § 130, však naráží na obsáhlost subjektivního vlastnického práva. Z ní vyplývá, že nelze analyticky pojmut všechna dílčí oprávnění vlastníka,⁷ a proto je třeba je nad rámec právní úpravy doplňovat rozhodovací praxí.

Teorie právního panství naopak používá k vymezení vlastnictví definici syntetickou. Z ní vyplývá, že vlastnické právo je „*právní panství nad věcí, jehož obsahem je oprávnění vlastníka [...] nakládat [s] věcí podle své vůle (libovolně), a to co nejobsáhleji, za předpokladu, že tím neporušuje zákon nebo právo jiných osob.*“⁸ Zde se konečně dostávám k vlastnímu tématu práce, neboť právě při aplikaci této teorie lze omezovat vlastnické právo. To se činí negativní metodou, tedy vyjmenováním omezení, která se vlastníku uloží ve vztahu k vlastnickému právu ke konkrétní věci.⁹ Jde vlastně o opačnou aplikaci teorie dílčích oprávnění.

² Toto rozlišování zavádí OZ, avšak v některých ustanoveních tyto pojmy sám zaměňuje. Podrobněji DVOŘÁK, Jan, ŠVESTKA, Jiří. *Občanské právo hmotné. Díl třetí, Věcná práva*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 27. K používání těchto kategorií promiscue dochází i v jiných právních řádech, viz HARRIS, James W. *Property and justice*. 1. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2003, s. 13.

³ HARRIS: *Property and justice*, s. 4.

⁴ ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Věcná práva v kostce*. 1. vydání. Praha: Linde, 2014, s. 21–22.

⁵ DVOŘÁK: *Občanské právo hmotné...*, s. 31.

⁶ Zákon č. 40/1964 Sb. občanský zákoník, ve znění zákona č. 428/2011 Sb. účinném ke dni 1. ledna 2013

⁷ ZUKLÍNOVÁ: *Věcná práva...*, s. 22.

⁸ DVOŘÁK: *Občanské právo hmotné...*, s. 30.

⁹ Obdobně BONFANTE, Pietro. *Instituce římského práva*. 9. vydání. Brno: ČSAS Právník, 1932, s. 268.

1.2 Vlastnické právo jako základní nebo sociální právo

V literatuře se objevuje i problematika zařazení vlastnického práva do kategorizace ústavních práv. LZPS systematicky zařazuje vlastnické právo mezi základní lidská práva a svobody, v moderní teorii nazývané core-rights.¹⁰

Sama LZPS však koncepci core-rights nabourává v čl. 11 odst. 3, kde stanovuje, že vlastnictví zavazuje.¹¹ Z toho je dovozováno, že se zdůrazňuje sociální funkce vlastnictví. Pro vlastníka z ní vyplývá fakt, že s tímto právem nejsou spojena pouze oprávnění, ale i povinnosti.¹² Hovoří se též o nezbytném korektivu vlastnické svobody.¹³

„Moderním jazykem bychom hovořili o společensky odpovědném výkonu vlastnického práva. Vlastnické právo již nevykazuje typické znaky tzv. status negativus, kdy se stát musí zříct jakýchkoliv zásahů do této svobody, ale bylo obohaceno o státem ukládané příkazy a zákazy.“¹⁴

Odklon pojetí vlastnického práva jako práva základního lze spatřovat již několik desítek let. Vlastnické právo si uchovává pouze některé rysy osobního práva a stále více se blíží ke konceptu práva sociálního.¹⁵ V této souvislosti je třeba připomenout, že existence většiny hospodářských, sociálních i kulturních práv je na vlastnickém právu závislá (např. právo na hmotné zabezpečení by se nedalo realizovat, aniž by bylo zaručeno vlastnické právo k poskytnutým prostředkům).

Vlastnické právo vykazuje oproti „tvrdému jádru“ základních práv určité rozdíly.¹⁶ Jedním z nich je i možnost veřejné moci odejmout vlastníkovu určitou složku subjektivního práva, v krajním případě dokonce věc vyvlastnit. Takovéto fatální odnětí práva je u jiného základního lidského práva ve smyslu core-rights (např. u práva na život) v demokratickém právním řádu nepředstavitelné.

¹⁰ TOMOSZEK, Maxim. Vlastnictví jako sociální právo. In JIRÁSEK, Jiří (ed). *Právní aspekty sociálního státu: sborník příspěvků sekce ústavního práva, přednesených na mezinárodní vědecké konferenci Olomoucké právnícké dny 2014*. Olomouc: Iuridicum Olomoucense ve spolupráci s Právnickou fakultou Univerzity Palackého v Olomouci, 2014, s. 189.

¹¹ Zde je rovněž použit nesprávný výraz, z výkladu vyplývá, že jde o vlastnické právo.

¹² KOCOUREK, Tomáš. Omezení vlastnického práva z důvodu ochrany životního prostředí. *Právní rozhledy*, 2010, roč. 18, č. 6, s. 195.

¹³ DVOŘÁK: *Občanské právo hmotné...*, s. 33.

¹⁴ KOCOUREK: Omezení vlastnického práva..., s. 195.

¹⁵ Viz BLAHOŽ, Josef. Úvaha o podstatě lidských a občanských práv. *Právník*, 1998, roč. 139, č. 10–11, s. 887. Na sociální charakter vlastnického práva, byť výslovně neužívá tohoto označení, upozorňuje právní věda 30. let minulého století. „Člověk žije ve společnosti a nakládá podle libosti věcí, dostal by se snadno do konfliktu se zájmy osob jiných, zasluhujícími ochrany. Podobně povinnost bez výjimky uložená, nenakládá cizí věci, byla by na sporu s důležitými a ochrany hodnými zájmy osob jiných. Jde tu především o zjevy, které se podle obvyklého způsobu vyjadřování nazývají zákonnými omezeními vlastníka.“ KRČMÁŘ, Jan. In KRČMÁŘ, Jan, ANDRES, Bedřich. *Právo občanské II. Práva věcná*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014, s. 98.

¹⁶ Podrobněji TOMOSZEK: Vlastnictví jako sociální právo, s. 193.

V praktické rovině se rozdělení lidských práv projevuje v možnosti takové právo omezit. Při kolizi dvou práv kategorie core-rights soud využívá přísnější test proporcionality,¹⁷ zatímco střet sociálních práv se řeší volnějším testem racionality, který pouze zkoumá, zda není zasaženo tzv. esenciální jádro sociálního práva. Teprve při jeho nabourání soud využije test proporcionality.¹⁸ V českém ústavním pořádku se „druhořadost“ některých sociálních práv vyjadřuje v čl. 41 odst. 1 LZPS, který dává jejich nositelům možnost domáhat se vyjmenovaných práv pouze v mezích prováděcích zákonů.

V otázce omezení majetkových práv se sociální funkce vlastnictví projevuje v tom smyslu, že je možné je proti vůli vlastníka uložit jen ve veřejném zájmu.¹⁹ Veřejná moc reprezentovaná především státem se při naplňování sociální funkce vlastnictví dostává do role „prvního mezi vlastníky“.²⁰ Miloš Večeřa dokonce uvádí, že při vyvlastňování dochází k takovému zásahu do přirozeného práva, že pokud by právní úprava expropriace byla silně nepřiměřená, došlo by k zásahu do materiálního jádra Ústavy. Řešení v takovém případě spočívá v aplikaci Radbruchovy formule.²¹

Ústavní soud přistupuje v posledních letech k pojetí vlastnického práva progresivně. Přestože v roce 2008 stanovil, že vlastnické právo je specifické základní právo, které však lze omezit,²² v roce 2014 již připustil, že plní i sociální funkci.²³

Problematika uchopení vlastnického práva má své důsledky i v politice. Vlastnické právo vystupuje velmi výrazně v horizontálních vztazích, do kterých by stát měl zasahovat co nejméně, měl by jim pouze poskytovat přiměřenou ochranu.²⁴ Dále se pro podpoření tohoto názoru uplatňuje argument, že v horizontálních vztazích se nerealizuje ekonomický zájem státu, ale spíše svoboda a nezávislost jednotlivých subjektů.²⁵ Pokud však bezvýhradně přijmeme tuto tezi, vlastnické právo zařadíme mezi „tvrdé jádro“ ústavních práv.

¹⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 12. října 1994, sp. zn. Pl. ÚS 4/94.

¹⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 24. dubna 2012, sp. zn. Pl. ÚS 54/10.

¹⁹ VEČEŘA, Miloš. In ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník - Komentář - Svazek III (absolutní majetková práva)*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 114 (§ 1038 OZ).

²⁰ HAVLAN, Petr. *Majetek státu v platné právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Linde, 2006, s. 26.

²¹ VEČEŘA: *Občanský zákoník...*, s. 114–115. Tento koncept právní teorie je založen na tom, že pokud se pozitivní právo dostane do rozporu se zásadami spravedlnosti tak, že překročí snesitelnou míru, je třeba dát přednost zásadám spravedlnosti. Tento přístup zastával německý právník Gustav Radbruch po druhé světové válce po negativních zkušenostech s nacistickou právní teorií. Podrobněji např. HOLLÄNDER, Pavel. *Filozofie práva*. 2. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012, s. 21–23.

²² Nález Ústavního soudu ze dne 9. ledna 2008, sp. zn. II. ÚS 268/06, bod 29.

²³ Usnesení Ústavního soudu ze dne 6. února 2014, sp. zn. I. ÚS 3271/13, bod 30.

²⁴ ŠIMÁČKOVÁ, Kateřina. In WAGNEROVÁ, Eliška a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 304 (čl. 11 Listiny).

²⁵ TOMOSZEK: *Vlastnictví jako sociální právo*, s. 195.

Osobně se přikláním k závěrům Maxima Tomoszka, který shrnuje, že vlastnické právo plnící sociální funkci (nejčastěji ve vrchnostenských vztazích) je podobné sociálním právům. Pokud však v konkrétní situaci chrání vlastnické právo osobní nezávislost jednotlivce, je třeba na něj pohlížet jako na základní právo (core-right).²⁶ Dodávám k tomu, že při pochybnostech, zda se v konkrétním případě jedná o horizontální, nebo vertikální vztah, je třeba rozhodnout ve prospěch omezeného, tedy užitím přísnějšího testu proporcionality.²⁷

1.3 Obecně k omezení vlastnického práva

Vyvlastnění a omezení vlastnického práva představuje výjimečný prostředek (ultima ratio), který má místo tam, kde nedojde k dohodě mezi omezujícími a omezenými,²⁸ což stanovuje i ustanovení § 5 zákona o vyvlastnění.²⁹ Z mého pohledu se jedná o nejzávažnější zásah veřejného práva do práva soukromého v oblasti majetkových práv.

Samotné omezení majetkových práv bylo v nedávné historii spojeno též s odlišnou ochranou jeho jednotlivých forem. Ústava ČSSR³⁰ rozlišovala socialistické společenské vlastnictví, které se dělilo na státní a družstevní, a dále osobní vlastnictví a soukromé vlastnictví, kterému náležela nejmenší míra ochrany.³¹ Kvůli tomuto pokřivenému vnímání náš ústavní pořádek v čl. 11 odst. 1 větě druhé LZPS proklamuje rovnost vlastnického práva všech vlastníků.

Na druhou stranu principiální rovnost „nemůže setřít specifika kupříkladu vlastnictví fyzické osoby nebo tzv. soukromoprávní právnické osoby na jedné straně a typicky státu na straně druhé.“³² Jedná se zejm. o výhradu vlastnického práva některých veřejnoprávních korporací, která je v českém právu zakotvena v čl. 11 odst. 2 LZPS. Petr Havlan poznamenává, že tato nerovnost je vyvážena tím, že stát se sám při výkonu vlastnického práva omezuje zákonem.³³ Stát tedy není plnoprávným vlastníkem jako soukromé subjekty.

²⁶ TOMOSZEK: Vlastnictví jako sociální právo, s. 196.

²⁷ Taková situace může nastat např. při zabrání věci v trestním, resp. správním řízení, kdy není jisté, zda je zabrání osobě odlišné od pachatele ve veřejném zájmu.

²⁸ VEČEŘA: *Občanský zákoník...*, s. 113.

²⁹ Zákon č. 184/2006 Sb., zákon o odnětí nebo omezení vlastnického práva k pozemku nebo ke stavbě (zákon o vyvlastnění), ve znění pozdějších předpisů

³⁰ Ústavní zákon č. 100/1960 Sb., Ústava Československé socialistické republiky, ve znění účinném ke dni 11. července 1960

³¹ Tuto hierarchii přijaly všechny státy tzv. východního bloku. Blíže viz MACHNIKOVSKA, Anna. Problematyka własności w konstytucjach państw socjalistycznych Europy środkowowschodniej. In SKOTNICKI, Krzysztof (ed.). *Własność - zagadnienia ustrojowo-prawne: porównanie rozwiązań w państwach Europy środkowo-wschodniej*. Łódź: Łódzkie Towarzystwo Naukowe, 2006, s. 7–34.

³² HAVLAN: *Majetek státu...*, s. 24.

³³ Tamtéž s. 25.

V literatuře se rovněž uvádí pojmy, které souvisí s omezováním majetkového práva. Jedná se zejm. o znárodnění, konfiskaci či zábor.³⁴ Z právního pohledu se však jedná o vyvlastnění, rozdíly tkví pouze v subjektech či v problematice náhrady. V této práci budu používat pouze termín vyvlastnění.

Jednou ze základních vlastností vlastnického práva je možnost jeho omezení výhradně prostřednictvím zákona nebo dohody. S tím souvisí jeho trvalost (persistence) a pružnost (elasticita).³⁵ K trvalosti je třeba uvést, že ačkoliv vlastník dočasně pozbude byť i všechna dílčí majetková práva k věci, zůstává mu tzv. holé vlastnictví a sám se stává tzv. nominálním vlastníkem.³⁶ Naopak elasticita spočívá v tom, že po odpadnutí právních nebo faktických omezení se vlastnické právo „roztáhne“ do původního rozsahu.³⁷

Praktičtější se jeví pohled rakouské jurisprudence, která vychází z toho, že pokud se vlastnické právo omezí takovou měrou, že je vlastník zbaven možnosti právo hospodářsky využívat, lze takový stav označit za období vyvlastnění.³⁸

Další vlastností vlastnického práva, která souvisí s možností jeho omezování, je „nezávislost na moci jiného.“³⁹ Vlastníkovu moc nad věcí je možno omezit pouze prostředky, které stanoví předpisy určité právní síly, konkrétně prostřednictvím zákonných norem.

³⁴ Blíže k objasnění těchto pojmů viz KUKLÍK, Jan. *Znárodně Československo: od znárodnění k privatizaci - státní zásahy do vlastnických a dalších majetkových práv v Československu a jinde v Evropě*. 1. vydání. Praha: Auditorium, 2010, s. 12–15.

³⁵ DVOŘÁK: *Občanské právo hmotné...*, s. 32.

³⁶ Tamtéž.

³⁷ Tamtéž s. 32–33.

³⁸ HÄFELIN, Ulrich, MÜLLER, Georg. *Grundriss des Allgemeinen Verwaltungsrechts*. 3. vydání. Zürich: Schulthess Polygraphischer Verlag, 1998, s. 419–432, citováno dle KOCOUREK: *Omezení vlastnického práva...*, s. 196.

³⁹ HAVLAN: *Majetek státu...*, s. 23.

2 Ústavní zakotvení možnosti omezení majetkových práv

Výkon veřejné moci musí v právním státě podléhat určitým pravidlům a omezením. České podústavní právo je v tomto ohledu regulováno Ústavou a LZPS, která je dle čl. 3 Ústavy nedílnou součástí ústavního pořádku ČR. S ohledem na čl. 1 odst. 2 Ústavy je třeba do tohoto výčtu zařadit i mezinárodní smlouvy, které poskytují ochranu základním právům a lidským svobodám. I tyto smlouvy jsou dle Ústavního soudu součástí ústavního pořádku ČR.⁴⁰ EU jako subjekt sui generis rovněž upravuje tuto problematiku, zejm. v Listině základních práv EU.

2.1 Obecná ustanovení

Ústava, jako předpis řešící spíše organizaci a činnosti státu, se problematikou omezení majetkových práv zabývá okrajově. Již v preambuli proklamuje odhodlání lidu střežit a rozvíjet mj. i zděděné hmotné bohatství. Určitým způsobem lze říct, že je zde zakotvena ústavní povinnost občanů, která je v ústavním pořádku spíše výjimečným jevem.⁴¹ Konkrétní provedení této proklamace však v ústavním pořádku chybí.

Generální omezení státní, resp. veřejné moci⁴² vyplývá z čl. 2 odst. 3 Ústavy a z obsahově shodného ustanovení čl. 2 odst. 2 LZPS. Domnívám se, že se jedná o nejdůležitější pravidlo právního státu obsažené v ústavním pořádku. Bez jeho zakotvení by se veřejná moc stala absolutním vládcem ve státě.

2.2 Omezení vlastnického práva

Jádro ústavních mezí zásahů do majetkového práva pak tvoří čl. 11 odst. 2 a 4 LZPS. Druhý odstavec stanovuje výhradu zákona při stanovení výčtu majetku, který může být ve vlastnictví pouze státu, obce⁴³ nebo určených právnických osob. Dále upravuje možnost vyhrazení určitého majetku pouze občanům nebo právnickým osobám se sídlem v ČR.

⁴⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 25. června 2002, sp. zn. Pl. ÚS 36/01, část VII. Část odborné veřejnosti se k tomuto extenzivnímu výkladu ústavního pořádku staví kriticky, viz např. KÜHN, Zdeněk, KYSELA, Jan. Je Ústavou vždy to, co Ústavní soud řekne, že Ústava je? *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2002, roč. 10, č. 3, s. 199–215.

⁴¹ Srov. MIKULE, Vladimír, SUCHÁNEK, Radovan. In SLÁDEČEK, Vladimír a kol. *Ústava České republiky. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 6 (preambule Ústavy). Jako příklad povinnosti, vyplývající soukromým osobám z ústavního pořádku, lze uvést povinnou školní docházku dle čl. 33 odst. 1 LZPS.

⁴² Interpretací lze dospět k závěru, že ústavodárce měl na mysli veřejnou, nikoliv pouze státní moc. Podrobněji SLÁDEČEK: *Ústava České republiky...* s. 32 (čl. 2 Ústavy). Pokud bychom trvali na striktním jazykovém výkladu ustanovení, vrchnostenská činnost např. územních samosprávných celků by pod něj nespádala.

⁴³ Argumentem a minori ad maius dospějeme k závěru, že sem spadají i kraje. V době přijetí LZPS na počátku devadesátých let ještě vyšší územní samosprávné celky neexistovaly, vznikly až účinností ústavního zákona č. 347/1997 Sb., o vytvoření vyšších územních samosprávných celků a o změně ústavního zákona České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů v roce 2000.

„V odstavci druhém čl. 11 Listiny je pojem věcných práv sledován rovněž se zřetelem na množství majetku, a to konkrétně na nezbytnost k zabezpečení potřeb celé společnosti...“⁴⁴

Uvedené ustanovení se v českém právním řádu projevuje ve dvou variantách: 1. výlučné vlastnictví státu nebo jiné veřejnoprávní korporace (např. ložiska vyhrazených nerostů, silnice, letiště Praha-Ruzyně apod.), 2. *res extra commercium*⁴⁵ (např. povrchové vody, jeskyně apod.). Výhrada vlastnictví ve prospěch českých občanů nebo právnických osob je kontroverznější. Zavádí totiž nerovnost ve vztahu ke státní příslušnosti. V minulosti byl zákonodárcem využit v devizovém zákoně,⁴⁶ kdy tzv. devizový cizozemci nemohli nabývat vlastnické právo k nemovitostem na území ČR. Problém byl vyřešen až vstupem ČR do EU, čímž vznikla státu povinnost tuto úpravu zrušit, nicméně ústavní zakotvení zůstává i nadále.⁴⁷

Odstavec čtvrtý předmětného článku pak umožňuje vyvlastnění (tzv. *expropriaci*) a nucené omezení vlastnického práva.⁴⁸ Od ustanovení rozebraného výše se liší tím, že předpokládá individualizaci případů, kdy dojde k zásahu do vlastnického práva. Na rozdíl od předchozího případu je také třeba aktivity představitele moci výkonné, popř. soudní, nikoliv moci zákonodárné. Ta pouze stanoví právní rámec takového omezení. Jelikož se předpokládá omezení již nabytého vlastnického práva, je třeba, aby byly splněny i podmínky existence veřejného zájmu, zákonnosti a náhrady za omezení.

Veřejný zájem je teorií⁴⁹ a judikaturou⁵⁰ pojímán rozličně, neboť se jedná o neurčitý právní pojem. Takový pojem je třeba v konkrétním případě vyložit (interpretovat).⁵¹ V případech omezení vlastnického práva je to o to důležitější, neboť dochází k zásahu

⁴⁴ VAŠEČKA, Jan. Věcná práva v Ústavě České republiky a Listině základních práv a svobod. *Právník*, 1995, roč. 136, č. 8, s. 818.

⁴⁵ Věci neobchodovatelné

⁴⁶ Zákon č. 219/1995 Sb., devizový zákon, ve znění zákona č. 278/2013 Sb. účinném ke dni 1. listopadu 2013

⁴⁷ Podrobněji SLAVÍKOVÁ, Zdeňka. Nabývání tuzemských nemovitostí zahraničními osobami. *Právní zpravodaj*, 2004, roč. 12, č. 6, s. 8–11.

⁴⁸ Obdobná ustanovení obsahuje na zákonné úrovni občanský zákoník, na ta je nicméně nutno pohlížet jako na proklamativní. Jedná se pouze o doplnění struktury soukromoprávního kodexu. Srov. SPÁČIL, Jiří. In SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 213 (§ 1039 OZ).

⁴⁹ Viz např. SLÁDEČEK, Vladimír. *Obecné správní právo*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 19; ELIÁŠ, Karel. Veřejný zájem (Malá glosa k velkému tématu). *Ad Notam*, 1998, roč. 4, č. 5, s. 103.

⁵⁰ Např. nález Ústavního soudu ze dne 28. března 1996, sp. zn. I. ÚS 198/95.

⁵¹ SLÁDEČEK: *Obecné správní právo*, s. 154.

do ústavně zaručeného práva. Tato činnost však náleží výhradně orgánu moci výkonné, nikoliv zákonodárci, jak již ostatně několikrát judikoval Ústavní soud.^{52 53}

Otázka náhrady za omezení vlastnického práva musí být v jednotlivých případech řešena individuálně. Obecné ustanovení § 1039 odst. 1 OZ o tom, že za vyvlastnění nebo omezení vlastnického práva náleží plná náhrada, je třeba vykládat ve vztahu ke zvláštním právním předpisům z oblasti správního práva (např. zákon o vyvlastnění vychází v § 10 z obvyklé ceny pozemku nebo stavby ke dni podání žádosti o vyvlastnění, naopak zákon o zajišťování obrany ČR⁵⁴ v § 45 ve spojení s § 58 odst. 2 stanovuje kritérium pořizovací ceny, přičemž ta je modifikována zejm. mírou opotřebení věci).

Nelze však připustit výklad, který by otázku náhrady za omezení interpretoval příliš extenzivně. Každé omezení vlastnického práva ze strany státu je z povahy věci nucené, neboť vlastník nemá důvod s ním souhlasit. Povinnost náhrady tedy dopadá pouze na případy, kdy dojde k zásahu do esenciálního jádra vlastnického práva a pokud je zásah proveden ve veřejném zájmu.⁵⁵ Náhrada se typicky poskytuje za vyvlastnění. Naopak nepřichází v úvahu např. při prohlášení věci za kulturní památku.

2.3 Omezení majetkových práv jako trest

Dalším neméně důležitým ustanovením LZPS zabývající se rozebíraným tématem je čl. 39, který stanovuje státu povinnost upravit trestní právo hmotné a hmotněprávní část správního trestání⁵⁶ výhradně zákonnou normou.⁵⁷ Umožňuje tím státu vrchnostensky omezit majetková práva za spáchání trestného činu. Je třeba upozornit na to, že ustanovení nedopadá pouze na majetek pachatele trestného činu, ale i na majetek ve vlastnictví jiné osoby, jež má souvislost se spácháním takového činu (viz kapitolu 3.5).

Sankce ze strany státu v oblasti majetkových práv související i s pouhým činem povahy úmyslného trestného činu⁵⁸ můžeme najít i v OZ. Jedná se zejm. o pasáže zabývající se nabytím

⁵² Např. nález Ústavního soudu ze dne 28. června 2005, sp. zn. Pl. ÚS 24/04; nález Ústavního soudu ze dne 17. března 2009, sp. zn. Pl. ÚS 24/08. Přesto v roce 2016 skupina poslanců Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR předložila návrh zákona na vyvlastnění majetku konkrétního subjektu, viz návrh zákona o znárodnění majetku Zdeňka Bakaly ze dne 15. září 2016, sněmovní tisk č. 915/0.

⁵³ Konkrétní veřejný zájem je však nutné odlišovat od účelu vyvlastnění, jako je např. realizace veřejně prospěšné stavby, který může být zákonem deklarován, viz TOŠNER, Ondřej. Veřejný zájem a jeho normování zákonem. *Právník*, 2009, roč. 150, č. 3, s. 230.

⁵⁴ Zákon č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany České republiky, ve znění pozdějších předpisů

⁵⁵ TOMOSZEK, Maxim. In BARTOŇ, Michal a kol. *Základní práva*. 1. vydání. Praha: Leges, 2016, s. 324.

⁵⁶ Judikatura vymezuje, že principy trestního práva se užijí i na problematiku správního trestání, viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 31. května 2007, sp. zn. 8 As 17/2007.

⁵⁷ V teorii trestního práva se užívá latinského nullum crimen sine lege, resp. nulla poena sine lege. Podrobněji JELÍNEK, Jiří. In JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 28–33.

⁵⁸ Zákonodárce využívá tento institut k tomu, aby nemusely být naplněny všechny obecné znaky trestného činu, tedy věk, přičetnost a rozumová a mravní vyspělost u mladistvých. Podrobněji JELÍNEK: *Trestní právo hmotné*, s. 132–133.

vlastnického práva od neoprávněného (§ 1111) a dědickou nezpůsobilostí (§ 1481). S ohledem na zásadně kogentní charakter norem absolutních majetkových práv dle § 978 můžeme zařadit i tuto problematiku upravenou kodexem soukromého práva do obsahu této práce.

Zajímavou teoretickou otázkou se jeví být náhrada za omezení nebo dokonce odnětí majetkového práva jako trest. K tomu komentář k LZPS uvádí: „*V souvislosti s ústavní úpravou expropriace majetku je třeba upozornit, že i v demokratickém právním státě je ultima ratio připuštěna možnost zbavení vlastnictví bez náhrady jako trest (pokuta, peněžitý trest, propadnutí majetku, propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty). Trest zabavení či propadnutí majetku, případně opatření spočívající v jeho zajištění však nesmí být nepřiměřený.*“⁵⁹

2.4 Evropská úmluva

Na mezinárodní úrovni je třeba upozornit zejm. na Evropskou úmluvu, která v čl. 1 Protokolu č. 1 upravuje ochranu majetku. Zbavení majetku lze využít pouze v případech, kde existuje veřejný zájem a úprava v zákoně, popř. v obecných zásadách mezinárodního práva. Druhý odstavec dává státu možnost k přijetí právní úpravy, jež by upravovala užívání majetku v souladu s obecným zájmem⁶⁰ a dále umožňuje vybírat daně a jiné povinné platby.

Ačkoli text Evropské úmluvy nehovoří o povinnosti k náhradě, ESLP ji ve své aplikační praxi přiznává. Vychází z třístupňového testu, jehož poslední krok je založen na zachování spravedlivé rovnováhy mezi veřejným a soukromým (individuálním) zájmem jednotlivce při zásahu do majetkového práva.⁶¹ Státům je v této oblasti dán prostor k uvážení v otázce vymezení kritéria výpočtu náhrady, nicméně nesmí dojít ke zjevné nespravedlnosti.⁶² Dále ESLP stanovil, že „*rovnováhy je zpravidla dosaženo, pokud náhrada vyplacená vyvlastněnému je v rozumném poměru k „tržní“ hodnotě majetku v době, kdy k odnětí vlastnictví došlo.*“⁶³

Odkaz na obecné zásady mezinárodního práva je problematický, neboť se jedná o neuzavřenou množinu pravidel, což je kontinentálnímu právu cizí. ESLP použití těchto pravidel korigoval ve vztahu k cizincům, tj. k osobám s příslušností k nečlenskému státu.⁶⁴

⁵⁹ ŠIMÁČKOVÁ: *Listina základních...*, s. 317.

⁶⁰ Pravděpodobně se jedná o odlišný pojem, než je uveden v prvním odstavci. V oficiální anglické verzi je totiž v prvním odstavci užito sousloví „public interest“, zatímco v odstavci druhém „general interest“.

⁶¹ BOBEK, Michal. In KMEC, Jirí a kol. *Evropská úmluva o lidských právech. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1257 (čl. 1 Protokolu č. 1).

⁶² Rozsudek Pyrantiené proti Litvě ze dne 12. listopadu 2013 č. 45092/07, bod 40.

⁶³ Rozsudek Pinc a Pincová proti České republice ze dne 5. listopadu 2002 č. 36548/97, bod 53.

⁶⁴ Rozsudek James a další proti Velké Británii ze dne 21. února 1986 č. 8793/79, bod 66.

Navíc dle právní teorie se normy obecných zásad mezinárodního práva uplatňují především ve vztazích mezi státy jako subjekty mezinárodního práva veřejného.⁶⁵

2.5 Omezení instrumenty EU

EU jako supranacionální instituce disponuje právní subjektivitou.⁶⁶ Ochrana lidských práv je vystavena na třech pilířích, které jsou vymezeny v čl. 6 Smlouvy o EU, a to: 1. Listina základních práv EU, která je součástí primárního práva EU, 2. Evropská úmluva, ke které hodlá EU v budoucnu přistoupit,⁶⁷ a 3. obecné zásady právní vyplývající z ústavních tradic společných členským státům.

Listina základních práv EU není v porovnání s Evropskou úmluvou v praxi příliš využívána, neboť „*naprosto postrádá svůj vlastní kontrolní mechanismus ve formě procesněprávních a institucionálních ustanovení zajišťujících vynucování těchto práv.*“⁶⁸ Navíc je třeba zohlednit skutečnost, že sama Listina základních práv EU vymezuje svou působnost v čl. 51 odst. 1 primárně vůči institucím a orgánům EU. Členské státy mají povinnost respektu k tomuto katalogu základních práv pouze v případech, kdy aplikují právo EU. Z tohoto důvodu dochází k interpretačním problémům, zejm. s ohledem na provádění směrnic.⁶⁹ Soudní dvůr EU vymezil demonstrativní výčet kritérií, která je třeba splnit k tomu, aby byl naplněn požadavek aplikace práva EU. Jedná se mj. o skutečnost, zda má právní úprava za cíl provádět právo EU, povaha vnitrostátní právní úpravy, existence i jiného cíle než toho unijního a existence zvláštního ustanovení unijního práva v dané oblasti (Soudní dvůr EU měl patrně na mysli přímo použitelný předpis).⁷⁰

Domnívám se, že takto zvolená regulace je pro nositele základních práv nesrozumitelná a na rozdíl od zavedeného „štrasburského systému“ nemohou předem odhadnout svůj úspěch či neúspěch v konkrétní věci. Navíc dvojkolejnost v oblasti základních práv, jejichž kolize se řeší poměřováním, může vést k závěru, že vzniknou dvě rozhodnutí, která si budou odporovat.⁷¹

⁶⁵ Podrobněji DAVID, Vladislav. In DAVID, Vladislav a kol. *Mezinárodní právo veřejné s kazuistikou*. 2. vydání. Praha: Leges, 2011, s. 115–118.

⁶⁶ Čl. 47 Smlouvy o Evropské unii. Úř. věst. C 326, 26. října 2012, s. 15 a násl.

⁶⁷ Soudní dvůr EU však ve svém posudku č. 2/13 ze dne 18. prosince 2014 dospěl k závěru, že v současné době není Evropská úmluva slučitelná s primárním právem EU. Z odůvodnění posudku lze mj. vysledovat, že Soudní dvůr se snaží vyhnout stavu, kdy by měl ESLP více pravomocí než on. Podrobněji viz SVOBODOVÁ, Magdaléna. *Proces přistupování Evropské unie k Evropské úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod*. In KLÍMA, Karel (ed.). *Veřejná správa a lidská práva*. Praha: Metropolitan University Prague Press, 2015, s. 45–57.

⁶⁸ ŠÍŠKOVÁ, Naděžda. *Dimenze ochrany lidských práv v Evropské unii*. 2. vydání. Praha: Linde, 2008, s. 219.

⁶⁹ TOMÁŠEK, Michal a kol. *Právo Evropské unie*. 1. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 331.

⁷⁰ Rozsudek ze dne 6. března 2014, *Cruciano Siragusa proti Sicílii*, C-206/13, bod 25.

⁷¹ V praxi k tomu již došlo např. v oblasti sociálních práv, viz rozsudek Andriele proti České republice ze dne 17. února 2011 č. 6268/08 (ESLP) v porovnání s rozsudkem ze dne 29. listopadu 2001, *Joseph Griesmar proti Francii*, C-366/99, Sb. rozh. s. I-09383 (Soudní dvůr EU).

Z tohoto důvodu považuji „lucemburský systém“ ochrany lidských práv za nadbytečný i s ohledem na skutečnost, že se EU jako subjekt mezinárodního práva chystá připojit k Evropské úmluvě.⁷²

Nicméně i Listina základních práv EU upravuje v čl. 17 právo na vlastnictví. Problematiku zbavení majetku upravuje obdobně jako výše zmíněné předpisy, tedy pouze ve veřejném zájmu, na základě zákona a za odpovídající náhradu, která má být poskytnuta v přiměřené lhůtě. Dále je dle tohoto katalogu lidských práv možno upravit podmínky užívání majetku, avšak pouze zákonnou normou a ve veřejném zájmu.

⁷² Odlišně TOMOSZEK, Maxim. In BARTOŇ, Michal a kol.: *Základní práva*, s. 169–170.

3 Vybrané formy veřejnoprávních omezení majetkových práv v českém právním řádu

Omezování majetkových práv veřejnou mocí tvoří v českém právním řádu nesourodou množinu. Pokud pomineme vyvlastnění, které je nejzávažnějším legálním zásahem do vlastnického práva, lze tato omezení rozdělit na územní a jiná, která se týkají věcí movitých i nemovitých.⁷³

Tzv. jiná omezení, která tvoří jádro této práce, vykazují několik společných znaků, kterými jsou: 1. modifikace vlastnického práva, popř. jeho výkonu ve veřejném zájmu; 2. omezení volnosti, která by jinak vyplývala ze soukromoprávního předpisu, institutem správního práva a 3. častá podoba veřejnoprávního institutu s institutem soukromoprávním.⁷⁴

Z těchto znaků lze vypožorovat, že moderní české právo stojí na tzv. teorii zvláštního práva, která se uplatňuje při vymezení dualismu práva soukromého a veřejného.⁷⁵ Všimá si toho i hlavní tvůrce OZ Karel Eliáš, když tvrdí, že „na úrovni jednoduchého práva veřejné právo vyrůstá na základě práva soukromého, řada soukromoprávních pojmů a institutů se uplatní ve světle práva veřejného subsidiárně.“⁷⁶

Jedna ze základních zásad, na nichž je OZ postaven, je zákonná ochrana vlastnického práva⁷⁷ a především výhrada zákona spočívající ve stanovení vzniku a zániku vlastnického práva.⁷⁸ Na základě argumentu a maiori ad minus dospějeme k závěru, že tato výhrada dopadá i na omezení vlastnického práva. Dále je vhodné poukázat na § 1012 OZ upravující právo vlastníka **v mezích právního řádu** s vlastnictvím libovolně nakládat a jiné osoby z něj vyloučit. Pod pojem právní řád je třeba subsumovat jak normy práva soukromého, tak i veřejného.⁷⁹

Tuto úvodní část lze tedy uzavřít tím, že soukromoprávní normy, upravené zejm. v OZ, se použijí tehdy, pokud veřejnoprávní normy nestanoví jinak. Aplikací derogačního pravidla *lex specialis derogat legi generali* dospějeme k závěru, že OZ se užije i tehdy, pokud na danou

⁷³ STAŠA: *Správní právo...*, s. 229–243.

⁷⁴ Tamtéž s. 241.

⁷⁵ Tuto teorii zastává i Nejvyšší správní soud např. v rozsudku ze dne 27. září 2006, sp. zn. 2 As 50/2005-53. K právnímu dualismu viz SLÁDEČEK: *Obecné správní právo*, s. 38–43.

⁷⁶ ELIÁŠ, Karel. K justifikaci pravidla o nezávislosti uplatňování soukromého práva na uplatňování práva veřejného. *Právník*, 2014, roč. 155, č. 11, s. 1020.

⁷⁷ Tuto proklamaci zákonodárce považují za nadbytečnou, neboť ústavní pořádek tomuto právu poskytuje dostatečnou ochranu.

⁷⁸ § 3 odst. 2 písm. e) OZ

⁷⁹ Shodně ELIÁŠ: K justifikaci pravidla..., s. 1028–1033.

problematiku neexistuje regulace v předpise veřejného práva, byť tento předpis na OZ přímo neodkazuje.

3.1 Vyhrazení vlastnického práva⁸⁰

První oblastí, která zasahuje do majetkových práv jednotlivců, je vyhrazení vlastnického práva státu a jiným veřejnoprávním korporacím. Jde vlastně o omezení předběžného charakteru, neboť fyzickým nebo právnickým osobám soukromého práva ani neumožňuje dané věci nabýt do vlastnictví. Jedná se o omezení, které LZPS připouští v čl. 11 odst. 2 (viz podkapitolu 2.2 této práce).

Účelem takovýchto omezení by mělo být zejm. vytvoření monopolu vlastnického práva k některým věcem státu, umožnění veřejného užití takových věcí či ochrana hodnot ve veřejném zájmu.⁸¹ Ne vždy je však z pohledu dnešního demokratického zřízení tato přísná regulace ke splnění uvedených účelů nutná.

3.1.1 Nerostné bohatství na území České republiky

Horní zákon v § 5 vyhrazuje vlastnické právo k nerostnému bohatství, které tvoří ložiska vyhrazených nerostů, státu. Vyhrazené nerosty jsou taxativně vymezeny v § 3 odst. 1 horního zákona.⁸² Dojde-li k pochybnostem o tom, zda je daný nerost vyhrazený či nevyhrazený, rozhodne ad hoc Ministerstvo průmyslu a obchodu v dohodě s Ministerstvem životního prostředí.

Od středověku náležela panovníkovi pravomoc výlučně nakládat s určitými druhy nerostů (tzv. horní regál a od něj odvozené regální nerosty). Jednalo se o výjimku z horní volnosti, která umožňovala každému vyhledávat a dobývat ostatní nerosty v jejich přirozených ložiscích.⁸³

Dnešní pojetí výhradního vlastnictví je na rozdíl od horního regálu odůvodněno nejen ekonomickými důvody, ale i ochranou životního prostředí a přírodního bohatství. Povinnost dbát o tyto hodnoty státu plyne z čl. 7 Ústavy a také z její preambule. „*Nerostné bohatství [...] představuje statek, který je pro své využití a zároveň i jedinečnost a nenahraditelnost velmi významný jak pro národní hospodářství, tak i pro zabezpečování potřeb společnosti. Ložisek nerostů je přitom jen omezené množství, což dále podtrhuje strategický význam nerostného*

⁸⁰ Výraz „vyhrazení“ jsem užil z toho důvodu, že problematiku je nutné odlišovat od výhrady vlastnického práva, kterou OZ upravuje jako jedno z vedlejších ujednání při kupní smlouvě v ustanoveních § 2132 a násl. Výhrada vlastnického práva spočívá v tom, že kupující nabyde vlastnické právo až úplným zaplacením kupní ceny.

⁸¹ STAŠA: *Správní právo...*, s. 241.

⁸² Jedná se zejm. o uhlí, granit, čedič, hadec či diorit.

⁸³ Podrobněji HENDRYCH, Dušan. Vlastnictví nerostného bohatství. In NOVOTNÝ, Oto (ed.). *Pocta Vladimíru Mikule k 65. narozeninám*. Praha: ASPI, 2002, s. 334–336; VÍCHA, Ondřej. In SLÁDEČEK, Vladimír, POUPEROVÁ, Olga a kol. *Správní právo: zvláštní část (vybrané kapitoly)*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 438–439.

*bohatství pro stát a vyvolává nutnost jeho ochrany.*⁸⁴ V omezenosti a nenahraditelnosti nerostného bohatství lze spatřovat veřejný zájem, kterým je nutno každé omezení vlastnického práva odůvodnit.⁸⁵ Dále lze zmínit omezení práv každého v tom, že jejich výkon nesmí ohrožovat ani poškozovat životní prostředí, přírodní zdroje a druhové bohatství přírody nad míru stanovenou zákonem dle čl. 35 odst. 3 LZPS.

Vyhrazení vlastnického práva státu však neznamená, že stát je jediným, kdo může vyhrazené nerosty dobývat. Organizace, tj. fyzické nebo právnické osoby, které získaly povolení k dobývání nerostů při své podnikatelské činnosti, jsou za splnění podmínek stanovených horním zákonem oprávněny dobývat i výhradní ložiska. Za tuto činnost jsou zákonem stanoveny tzv. úhrady z dobývacího prostoru.⁸⁶ Nejvyšší správní soud judikoval, že i taková činnost, byť je provozována v rámci podnikatelské činnosti soukromých subjektů, je naplňováním veřejného zájmu na řádném využívání přírodního bohatství.⁸⁷

Problematickým se jeví být časový okamžik přechodu vlastnického práva k vyhrazeným nerostům na organizace, neboť horní zákon řešení nenabízí. Dle Českého báňského úřadu se jedná o okamžik, kdy dojde k oddělení nerostu od jeho ložiska, neboť tím získává subjekt možnost s nerostem fyzicky nakládat. Také výkladem zákona dospějeme k závěru, že vyhrazení vlastnického práva se vztahuje pouze na ložisko, nikoliv na nerost jako takový.⁸⁸ Michal Bernard se v této souvislosti kloní k aplikaci historické a teologické metody výkladu zákona,⁸⁹ avšak konkrétní řešení nenabízí.⁹⁰ Osobně zastávám názor Nejvyššího kontrolního úřadu, který spatřuje v právní úpravě neřešící přechod vlastnického práva k věcem, které mají vysokou hodnotu přírodní i ekonomickou, závažný problém. Horní zákon se podle něj dostatečně nevyrovnal s politickými a ekonomickými změnami po roce 1989.⁹¹ Taková úprava

⁸⁴ KUSÁK, Martin. Omezení vlastnického práva z důvodu ochrany životního prostředí a přírodních zdrojů. *České právo životního prostředí*, 2005, roč. 5, č. 1, s. 20.

⁸⁵ HENDRYCH: Vlastnictví nerostného..., s. 339.

⁸⁶ Dle § 33a a násl. horního zákona se úhrada vypočte jako součin plochy dobývacího prostoru vymezeného na povrchu v hektarech a částky 1000 Kč. Taková částka se s ohledem na výnos z těžby některých nerostů (např. ropy) jeví jako zanedbatelná.

⁸⁷ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 6. května 2009, sp. zn. 4 As 68/2008-138.

⁸⁸ Stanovisko Českého báňského úřadu k „Žádosti ve věci vlastnictví vyhrazených nerostů – majetku státu“ od JUDr. Tošnera ze dne 7. října 2005, č. j. 3285/05, citováno dle BERNARD, Michal. Horní právo a ochrana životního prostředí. *České právo životního prostředí*, 2007, roč. 7, č. 2, s. 28.

⁸⁹ Historická metoda výkladu spočívá v posuzování obsahu předpisu z pohledu zákonodárce, který jej přijímal s ohledem na tehdejší společenskou, politickou, právní, ekonomickou a kulturní situaci. Teleologická metoda si pak klade za cíl vyložit normu dle účelu, ke kterému měla směřovat. Srov. MELZER, Filip. *Metodologie nalézání práva: úvod do právní argumentace*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011. 276 s.

⁹⁰ BERNARD: Horní právo..., s. 29.

⁹¹ Vyjádření Nejvyššího kontrolního úřadu k „Žádosti ve věci vlastnictví vyhrazených nerostů – majetku státu“ od JUDr. Tošnera ze dne 5. října 2005, č. j. 895/05-120/1031/1431, citováno dle BERNARD: Horní právo..., s. 29.

je také v rozporu se zásadou OZ o výhradě zákona ohledně vzniku vlastnického práva, která byla zmíněna výše.

Samotné posouzení toho, zda je výhradní ložisko samostatnou věcí v právním smyslu, je rovněž předmětem dohadů. Ložisko jako takové není ovladatelné, neboť je ukotveno v zemské kůře. „*Ovladatelnost ložiska sice může být spatřována v možnosti jeho těžby, avšak jisté je, že dokud nerosty zůstávají v zemi, jejich vlastník s nimi nemůže dělat naprosto nic, zkrátka nemůže je nijak ovládat, ledaže by je vytěžil.*“⁹² Těžbou však dochází ke změně předmětu – z ložiska se stává nerost sám.

Dle ustanovení § 7 horního zákona je ložisko nevyhrazených nerostů součástí pozemku, na kterém se nachází. Z této dikce lze usuzovat, že zákonodárce chtěl pro ložiska vyhrazených nerostů vytvořit režim samostatných věcí v právním smyslu.⁹³ Z pohledu OZ se tedy jedná o výjimku z § 506, který obecně považuje prostor pod pozemkem za součást tohoto pozemku. Prakticky však lze hovořit pouze o prostoru, kterého je technicky možné dosáhnout.⁹⁴

Vhodným řešením tohoto problému je dle mého názoru stanovení fikce vlastnického práva k ložisku, neboť sice nejsou splněny všechny znaky věci jako předmětu vlastnického práva, avšak stát má zájem na uchování dostatečné ochrany takových ložisek.⁹⁵

Zákonodárce správně vykládá Ústavu, když nerostné bohatství pokládá za součást přírodního bohatství, které je jedinečné, avšak de lege ferenda lze uvažovat i o méně přísné regulaci, než je vyhrazení vlastnického práva. Z evropského pohledu je Česká republika státem, který vyhrazuje nejvíce druhů nerostů do vlastnictví státu, konkrétně jde o 43 druhů.⁹⁶ Dušan Hendrych např. navrhuje vydávat povolení k dobývání nerostů v mezích zákona bez zakotvení vyhrazení vlastnického práva státu.⁹⁷ Osobně však vidím největší problém v nízkých úhradách, které by měly sloužit částečně odrazujícím způsobem, tedy ke zmírnění těžby nerostného bohatství.

⁹² KUSÁK: Omezení vlastnického práva..., s. 21.

⁹³ To vyplývá i z rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 29. ledna 1997, sp. zn. 3 Cdon 265/96, který judikoval, že lom k dobývání vyhrazeného nerostu je součástí takového ložiska, zatímco lom, ve kterém se těží nevyhrazený nerost je součástí celého pozemku.

⁹⁴ KOUKAL, Pavel. In LAVICKÝ, Petr a kol., *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1795 (§ 506 OZ).

⁹⁵ Shodně KUSÁK: Omezení vlastnického práva..., s. 21.

⁹⁶ SEITLOVÁ, Jitka. *Vývoj práva vlastnictví nerostných surovin a principy úhrad ve srovnání se zahraničím* [online]. senat.cz, 5. ledna 2006 [cit. 16. ledna 2017]. Dostupné na <http://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/webNahled?id_doc=36354&id_var=30713>.

⁹⁷ HENDRYCH: Vlastnictví nerostného..., s. 341.

3.1.2 Pozemní komunikace

Dalším typickým případem je výhradní vlastnické právo k některým pozemním komunikacím. Zákon o pozemních komunikacích⁹⁸ v § 9 odst. 1 vyhrazuje vlastnické právo k dálnicím a silnicím I. třídy státu, k silnicím II. a III. třídy kraji a k místním komunikacím obci, na jejichž území se nachází. Lze také uvést ustanovení § 34 odst. 1 zákona o zajišťování obrany státu, který majetek nacházející se na území vojenského újezdu vyhrazuje státu, což se týká především nemovitých věcí, tedy i pozemních komunikací. V tomto případě vyhrazení vlastnického práva dopadá i na účelové komunikace, které obecně mohou vlastnit i soukromé subjekty.

Stejně jako v předchozím případě stát plní povinnosti vyplývající mu z ústavního pořádku, konkrétně zaručuje svobodu pohybu dle čl. 14 odst. 1 LZPS. Navíc jsou pozemní komunikace ex lege v obecném užívání všech.⁹⁹

Právní regulace je problematická s ohledem na vymezení právní povahy pozemních komunikací. Zákon hovoří o stavbě silnice, která není součástí pozemku. I Nejvyšší soud rozhodl tak, že na pozemní komunikace je třeba pohlížet jako na samostatné věci v právním smyslu.¹⁰⁰ Jedná se o výjimku z obecného pravidla stanoveného OZ. V určitých případech však není jasné, zda jde o komunikaci, nebo pozemek, na kterém stojí. V praxi se jedná např. o navrstvení stavebního materiálu a jeho následné zpevnění.¹⁰¹ Pozemní komunikace tak nemusí sdílet právní osud pozemku, na němž stojí, neboť na takový pozemek se vyhrazení vlastnického práva nevztahuje.

V praxi tak může vzniknout spor ohledně odpovědnosti za škodu. Ustanovení § 27 zákona o pozemních komunikacích vymezuje vlastníka pozemní komunikace jako subjekt povinný k náhradě při vzniku určitých újem. Tuto odpovědnost navíc nelze převést na jiný subjekt, např. na toho, kdo má zabezpečovat opravy a úpravy komunikací.¹⁰² Ve složitějších případech tak může docházet k situacím, kdy lze jen stěží rozhodnout o škůdci, neboť nelze zjistit, zda újma vznikla kvůli závadě na komunikaci, nebo kvůli vadě na pozemku.

Domnívám se, že nejvhodnější změnou právní úpravy by bylo vyhradit vlastnické právo celého pozemku i s komunikací státu, krajům a obcím. Vyhnuli bychom se tak problému

⁹⁸ Zákon č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích, ve znění pozdějších předpisů

⁹⁹ § 19 odst. 1 zákona o pozemních komunikacích. Podrobněji k veřejnému užívání viz STAŠA: *Správní právo...*, s. 219–228.

¹⁰⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. října 2006, sp. zn. 31 Cdo 691/2005.

¹⁰¹ BALÁK, František. K povaze a vlastnictví pozemní komunikace. *Právní rozhledy*, 2006, roč. 16, č. 20, s. 755.

¹⁰² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. února 2012, sp. zn. 25 Cdo 1220/2010.

s vymezením komunikace jako samostatné věci a regulace by navíc byla v souladu se soukromoprávními předpisy.

3.2 Zákonné předkupní právo

Smluvní předkupní právo je institutem soukromého práva. Jedná se o druh vedlejšího ujednání při kupních smlouvách. OZ jej upravuje v § 2140 a násl. Ujednání spočívá v tom, že vlastník určité věci je povinen nabídnout tuto věc ke koupi předkupníkovi, pokud by ji chtěl prodat třetí osobě (tzv. koupěchtivému). Důležité je zmínit i ustanovení § 2147 odst. 2 OZ, které stanoví, že se koupě uskuteční za týchž podmínek (zejm. za stejnou kupní cenu), jaké prodávající dohodl s koupěchtivým.

Zákony upravují předkupní právo k věcem, na jejichž případném odkoupení má stát zájem. Takové omezení vlastnického práva můžeme podřadit pod čl. 11 odst. 4 LZPS, který dopadá i na vyvlastnění (viz podkapitulu 2.2 této práce). Účelem zákonných předkupních práv je především užití určitých věcí k veřejně prospěšnému účelu či ochrana hodnot ve veřejném zájmu.¹⁰³ Režim zákonného předkupního práva se podpůrně řídí ustanoveními OZ.¹⁰⁴

V této práci bude podrobněji rozebráno předkupní právo státu k movitým kulturním památkám a k národním kulturním památkám dle zákona o státní památkové péči.¹⁰⁵ Je třeba také zmínit předkupní právo k pozemkům nacházejícím se v některých typech zvláště chráněných území dle § 61 odst. 1 zákona o ochraně přírody a krajiny.¹⁰⁶ Spíše soukromoprávní povahu má potom zákonné předkupní právo vlastníka stavby k pozemku, na němž stojí, pokud se nestala součástí pozemku nabytím účinnosti OZ, tj. k 1. lednu 2014, dle § 3056 odst. 1 OZ. Jedná se např. o pozemek ležící pod pozemní komunikací ve výhradním vlastnictví některé veřejnoprávní korporace. O tomto tématu bylo pojednáno v předchozí kapitole.

3.2.1 Kulturní památky

Režim kulturních památek a národních kulturních památek upravuje zákon o státní památkové péči. Ustanovení § 13 zákona stanovuje vlastníku movitých kulturních a všech národních kulturních památek nabídnout státu (resp. Ministerstvu kultury) takovou věc v případě jejich zamýšleného prodeje. Výjimkou je pouze prodej takových věcí mezi osobami blízkými nebo prodej spoluvlastnického podílu k takové věci některému ze spoluvlastníků. Judikatura také dovodila výjimku v případech úplatného převodu kulturních památek, které jsou ve vlastnictví státu.¹⁰⁷

¹⁰³ STAŠA: *Správní právo...*, s. 241.

¹⁰⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. srpna 2003, sp. zn. 33 Odo 178/2003.

¹⁰⁵ Zákon České národní rady č. 20/1987, o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů

¹⁰⁶ Zákon České národní rady č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů

¹⁰⁷ Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 15. května 1995, sp. zn. 15 Co 790/94.

Ústava zmiňuje ve své preambuli závazek lidu střežit a rozvíjet zděděné kulturní a hmotné bohatství. V rámci kulturních práv pak LZPS zaručuje za zákonných podmínek přístup ke kulturním památkám (čl. 34 odst. 2) a stejně jako u přírodního bohatství omezení výkonu práv, který by je ohrožoval nebo poškozoval nad míru stanovenou zákonem (čl. 35 odst. 3).

Zákon již na první pohled vzbuzuje dojem právního předpisu překonaného dobou. Např. v § 1 odst. 1 využívá obrat „prohlubování politickoorganizační a kulturně výchovné funkce státu“, v § 9 odst. 1 „kulturně politický význam památky“, užívá označení pro různé formy vlastnictví – společenské (§ 9 odst. 1), státní (§ 13) apod.

Vlastník kulturní památky je omezen nejen zákonným předkupním právem, ale i povinností o věc na vlastní náklady pečovat tak, aby nedošlo k jejímu poškození nebo zničení, dále oznamovat přemístění movité památky či oznamovat změnu v jejím užívání, typicky v případech jejího pronájmu.¹⁰⁸ Ústavní soud ve svém nálezu z roku 1999 obiter dicti ve vztahu k vlastnictví kulturních památek připouští, že „*práva státu omezující vlastníka jsou mnohdy na hranici protiústavnosti*“ a že „*je sporné, zda některá v tomto zákoně uvedená omezení jsou slučitelná se čl. 11 odst. 4 Listiny*.“¹⁰⁹ Nicméně i po takřka dvaceti letech od judikování tohoto závěru je právní úprava stále účinná a vyvolává spory.¹¹⁰

Za zastaralou je považována i koncepce předkupního práva státu.¹¹¹ Ministerstvo kultury uplatní toto právo pouze z mimořádně závažných kulturně společenských důvodů, což je dle mého mínění velmi neurčitý právní pojem. Největším zásahem do vlastníkovy autonomie vůle se však jeví povinnost prodeje takové věci za cenu stanovenou cenovými předpisy, resp. za cenu obvyklou. Vlastník tak nemůže do ceny promítnout např. mimořádnou cenu dle § 492 odst. 2 OZ, která se typicky může u věcí tohoto druhu uplatnit. Odstavec třetí pak zakotvuje relativně dlouhou lhůtu k tomu, aby se stát rozhodl, zda věc koupí (u movitých věcí jde o tři měsíce, u nemovitých dokonce o šest měsíců, které jsou odůvodněny složitějším postupem při prodeji).¹¹² Prodejce tak může přijít o potenciálního kupujícího, který nabízel vyšší cenu za odkoupení, avšak nebyl ochotný čekat.

¹⁰⁸ Podrobněji viz PODIVÍNOVÁ, Martina. Veřejnoprávní omezení vlastníka nemovitosti prohlášené za kulturní památku. *Právní rozhledy*, 2011, roč. 19, č. 15, s. 549–550.

¹⁰⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 10. března 1999, sp. zn. Pl. ÚS 25/98.

¹¹⁰ Aktuálně jde o rozsudek správního soudu, který rozhodl o tom, že správní rozhodnutí o zápisu do Státního seznamu kulturních památek vydávaná okresními národními výbory jsou nicotná, neboť v předmětné době byly k jejich vydávání kompetentní krajské národní výbory a Ministerstvo kultury, viz rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 11. listopadu 2016, sp. zn. 9 A 211/2013.

¹¹¹ DIENSTBIER, Filip. In SLÁDEČEK, Vladimír, POUPEROVÁ, Olga a kol. *Správní právo: zvláštní část (vybrané kapitoly)*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 344.

¹¹² Důvodová zpráva k zákonu č. 20/1987 Sb. České národní rady o státní památkové péči.

Na druhou stranu ve výjimce pro prodej mezi osobami blízkými tkví možnost obejití zákona. Obdobně jako v předchozí právní úpravě i dle OZ jde mj. o osoby v poměru rodinném nebo obdobném, pokud by újmu, kterou by utrpěla jedna z nich, druhá důvodně pocítovala jako újmu vlastní dle § 22 odst. 1. Jedná se o neurčitou konstrukci, u které si lze v konkrétních případech představit její umělé vytvoření a předstírání vztahu mezi kupujícím a prodejcem.¹¹³

Zákonné předkupní právo je samo o sobě dobrým konceptem, pomocí něhož stát dohlíží na dispozice s předměty, které mají historickou hodnotu a jsou tak předmětem kulturního bohatství národa. Nicméně osobně bych se klonil k větší míře subsidiárního užití OZ, zejm. s ohledem na stanovení kupní ceny věcí. Dále je žádoucí přehodnotit výjimku ve vztahu mezi osobami blízkými a alespoň tuto kategorii zúžit, např. na příbuzné v přímé linii, sourozence a manžela.

3.3 Zákaz či omezení nabývání, držení nebo užívání některých druhů věcí

Tuto kategorii zákonodárce v právním řádu vymezil zejm. za účelem ochrany před nebezpečnými věcmi a jejich vlastnostmi.¹¹⁴ V ústavněprávní rovině je takové omezení ze strany veřejné moci ospravedlnitelné na základě čl. 11 odst. 3 LZPS, kde se projevuje sociální charakter vlastnického práva. Stát tím a priori chrání před zneužíváním subjektivního práva v neprospěch ostatních a před poškozováním lidského zdraví. Takové omezení vlastnického práva je přípustné, „pokud je stanoveno zákonem, sleduje legitimní cíl a zachovává vztah přiměřenosti mezi omezením pro vlastníka a výhodou pro ostatní.“¹¹⁵

Dále lze uvést odlišnosti oproti ostatním omezením majetkových práv rozebíraných v této práci. Jedná se především o již zmíněné nebezpečné vlastnosti těchto věcí. Jde o nebezpečnost pro jiné osoby (zejm. u zbraní), ale i pro samotného vlastníka, resp. držitele nebo detentora. Současná úprava těchto omezení je projevem implementace evropského práva.¹¹⁶ Regulace je typická i veřejnoprávní deliktní odpovědností za nedodržení zákonů.

¹¹³ Odlišně k pojmu osob blízkých přistupuje Filip Melzer, který zastává názor, že je třeba jej vykládat restriktivně. Dle něj nelze přátelství, byť mezi nejlepšími přáteli, pokládat za vztah osob blízkých, viz MELZER, Filip. In MELZER, Filip, TĚGL, Petr a kol. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek I, § 1–117*. 1. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 303 (§ 22 OZ).

¹¹⁴ STAŠA: *Správní právo...*, s. 241.

¹¹⁵ ŠIMÁČKOVÁ: *Listina základních...*, s. 312.

¹¹⁶ Jedná se např. o tyto předpisy: Směrnice Rady Evropských společenství 91/477/EHS ze dne 18. června 1991, o kontrole nabývání a držení zbraní. Úř. věst. L 256, 13. září 1991, s. 51 a násl. Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/83/ES ze dne 6. listopadu 2001, o kodexu Společenství týkajícím se humánních léčivých přípravků. Úř. věst. L 311, 28. listopadu 2001 s. 67 a násl. Směrnice Rady 92/109/EHS ze dne 14. prosince 1992, o výrobě určitých látek používaných k nedovolené výrobě omamných a psychotropních látek a o jejich uvádění na trh. Úř. věst. L 370, 19. prosince 1992, s. 76 a násl.

Ta se uplatňuje ve formě přestupků a jiných správních deliktů,¹¹⁷ v závažnějších případech i v podobě trestných činů.

3.3.1 Střelné zbraně a střelivo

LZPS v čl. 6 upravuje právo na život. Dle odstavce druhého nesmí být nikdo zbaven života. V souvislosti s čl. 7 odst. 1 o zaručení nedotknutelnosti osoby se domnívám, že lze dovozovat, že zásadně nesmí být nikdo ani poškozen na svém zdraví. Bylo by však absurdní požadovat od státu, aby byl odpovědný za dodržování tohoto základního práva i v horizontálních vztazích, tj. mezi jednotlivci. Na druhou stranu je však povinen zajistit takové právní prostředky, které před zásahy do těchto základních práv odrazují.¹¹⁸

Preventivní působení se projevuje i v zákoně o zbraních. Obecně lze zbraň vymezit jako „*jakýkoli předmět způsobilý přivodit zranění.*“¹¹⁹ Zákon reguluje pouze držení střelných zbraní a střeliva. Ty se dle nebezpečnosti dělí do několika skupin s odlišným právním režimem.

Zbraně a střelivo kategorie A je zásadně zakázáno nabývat do vlastnictví, držet nebo nosit.¹²⁰ Výjimky mohou udělovat správní orgány (tj. příslušné útvary krajských ředitelství Policie ČR) držitelům některých typů zbrojních průkazů nebo zbrojních licencí např. pro sběratelskou a muzejní činnost.¹²¹ Účel tohoto zákazu je zřejmý – zamezení nekontrolovatelného pohybu nebezpečných zbraní.¹²²

Ostatní typy zbraní se řídí obecným pravidlem obsaženým v § 8 zákona o zbraních. Ten umožňuje nabývat do vlastnictví a držet nebo nosit zbraň a střelivo výhradně osobám, které jsou držiteli zbrojního průkazu nebo zbrojní licence, nestanoví-li zákon o zbraních jinak.¹²³ Překážkou pro pořízení zbraně kategorie B laickým kupujícím může být i skutečnost, že žadatel je v žádosti povinen uvést údaje o konkrétním výrobku dle § 12 odst. 3 písm. b) zákona o zbraních.¹²⁴

¹¹⁷ Nový PZ používá pouze pojem přestupek.

¹¹⁸ Viz např. rozsudek Ševčenko proti Ukrajině ze dne 4. dubna 2006 č. 37703/97, bod 63.

¹¹⁹ ŠÁMAL, Pavel. In ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1303. (§ 118 TZ). Může se tedy v konkrétním případě jednat o kámen, tyč, nůž, ale i automobil.

¹²⁰ Jde zejména o většinu zbraní vojenských, střelná nástrahová zařízení či tlumiče hluku výstřelu.

¹²¹ V této souvislosti bylo judikováno, že požadavek správního orgánu, aby žadatel o výjimku specifikoval konkrétní sběratelský záměr (tj. cíl a předpokládaný rozsah sbírky) je s ohledem na nebezpečnost těchto věcí legitimní. Viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 26. května 2016, sp. zn. 6 As 53/2016-48.

¹²² Obdobně důvodová zpráva k zákonu č. 119/2002 Sb., o zbraních.

¹²³ Pro zbraně kategorie B (např. krátké opakovací zbraně, dlouhé samonabíjecí zbraně pro max. 3 náboje atd.) dále platí, že je lze nabývat do vlastnictví, držet a nosit jen na základě povolení správního orgánu. Zbraně kategorie C, jde např. o silnější plynové zbraně, podléhají ohlašovacímu režimu. Konečně zbraně spadající do kategorie D může nabývat, držet a nosit fyzická osoba starší osmnácti let způsobilá k právním úkonům (úprava problematiky zbraní evidentně nezohlednila rekodifikaci soukromého práva, které používá pojem svéprávnost). Poslední zmíněnou skupinu zbraní smí vlastnit i právnická osoba. V praxi půjde zejména o muzea či historické nebo vojenské spolky, neboť do této skupiny spadají historické zbraně či znehodnocené zbraně a střelivo.

¹²⁴ BAČKOVSKÁ, Milena. Zákon o zbraních po roce a půl své účinnosti. *Právní zpravodaj*, 2004, roč. 12, č. 8, s. 14.

Ustanovení § 588 OZ upravuje absolutní neplatnost právního jednání. Ta se dle mého názoru aplikuje i v případě zcizení střelné zbraně při nesplnění speciálních podmínek dle zákona o zbraních. Takové právní jednání totiž odporuje zákonu o zbraních a zjevně narušuje veřejný pořádek tím, že zákonodárce vymezil okruh věcí, které podléhají přísnějšímu režimu nakládání z důvodu jejich nebezpečnosti.¹²⁵ Případný nabyvatel je pak pouhým držitelem zbraně, kterému svědčí její pravost dle § 993 OZ. Domnívám se, že poctivost držby dle § 992 OZ nelze v takovém případě spatřovat, neboť bylo soudně judikováno, že neznalost zákona o zbraních nevyvolává omluvitelný právní omyl.^{126 127}

Ve veřejnoprávní rovině se pak jedná o přestupek dle § 76 odst. 1 písm. a) zákona o zbraních, resp. správní delikt podnikající právnické osoby dle § 76c odst. 1 tohoto zákona. Závažnější protiprávní jednání pak řeší trestní právo. Trestný čin nedovoleného ozbrojování dle § 279 TZ obsahuje pět základních skutkových podstat. Zde je na rozdíl irelevantní, zda je pachatel vlastníkem zbraně, či nikoliv. Postačí tedy nelegální nakládání nebo držení střelné zbraně.¹²⁸ Z hlediska ukládání sankce je nutné v případech nelegálního držení zbraně uložit ochranné opatření zabránění věci, nikoliv trest propadnutí věci. Vlastnické právo k věci je totiž předpokladem možnosti jejího propadnutí.¹²⁹

Rozdíly mezi správněprávní a trestněprávní rovinou odpovědnosti spočívají zejm. v množství zbraní či střeliva (tj. kvantitativní znak), ojedinele jde o jednání, která zákonodárce považuje za závažnější (např. padělání či odstranění označení umožňujícího identifikaci zbraně či uvedení zbraně do střelbyschopného stavu).

3.3.2 Návykové látky

Vedle omezení výkonu vlastnického práva s ohledem na lidské zdraví dle čl. 11 odst. 3 LZPS lze důvod omezení majetkových práv u návykových látek spatřovat též v právu na ochranu zdraví dle čl. 31.

Nakládání s vymezenými návykovými látkami je upraveno zákonem o návykových látkách¹³⁰ a prováděcím nařízením vlády, které stanoví jednotlivé seznamy návykových látek.¹³¹ Pro tuto práci jsou stěžejní dvě části zákona: hlava II. regulující zacházení

¹²⁵ Shodně MELZER, Filip, PIECHOWICZOVÁ, Lucie. In MELZER, Filip, TĚGL, Petr a kol. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III, § 419–654 a související společná a přechodná ustanovení*. 1. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 725.

¹²⁶ Rozsudek Krajského soudu v Plzni ze dne 31. května 2001, sp. zn. 7 To 271/2001.

¹²⁷ Podrobněji k držbě viz SPÁČIL: *Občanský zákoník III...*, s. 69–133 (§§ 987–1010 OZ).

¹²⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. ledna 2006, sp. zn. 5 Tdo 73/2006. Ze starší judikatury viz rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 22. června 1929, sp. zn. Zm II. 70/29.

¹²⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4. října 2000, sp. zn. 5 Tz 179/2000. K této problematice viz kapitolu 3.5 této práce.

¹³⁰ Zákon č. 167/2008 Sb., o návykových látkách a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů

¹³¹ Nařízení vlády č. 463/2013 Sb., o seznamu návykových látek, ve znění pozdějších předpisů

s návykovými látkami a přípravky, které mj. zahrnuje nabývání a pozbývání věcných práv k těmto věcem, a hlava V. zabývající se pěstováním rostlin, ze kterých lze získávat návykové látky.

Pro zacházení s návykovými látkami a přípravky je dle § 4 zákona potřeba povolení Ministerstva zdravotnictví. Povolení se nevyžaduje u některých činností, zejm. při činnosti lékárnické. Jak již bylo uvedeno, zacházení zahrnuje nabývání věcných práv k návykovým látkám, tedy i vlastnické právo.

Zvlášť je upraveno nakládání s některými rostlinami, konkrétně jde o konopí, koku a mák setý.¹³² Tato speciální regulace je odůvodněna tím, že v těchto případech je návyková látka získávána pouze z některých částí rostliny, nikoliv z rostliny celé.¹³³ Makovina získaná z máku setého musí být zpracována tak, aby nebylo možné návykové látky v ní obsažené zneužít. Pěstitel je tedy omezen na základě čl. 26 odst. 2 LZPS ve svém právu podnikat, nicméně do samotného vlastnického práva zasazeno není. Regulace pěstování konopí pro léčebné účely je přísnější v tom smyslu, že zákon licencovanému pěstiteli ukládá povinnost po vypěstování úplatně převést vlastnické právo na Státní ústav pro kontrolu léčiv. Jedná se o zvláštní typ omezení majetkového práva, který bych zařadil na pomezí vyhrazení vlastnického práva a zákonného předkupního práva státu.

Za zmínku stojí i české specifikum v podobě zákazu předávat jiné osobě houby rodu lysohlávka (*Psilocybe*). Toto omezení nad rámec evropského práva je způsobeno větším výskytem těchto hub na našem území. Navíc tyto houby nelze pěstovat cíleně, tudíž lze jen stěží regulovat jejich sbírání v lesích. Zákodárce tedy zvolil úpravu zákazu předávání takových hub třetím osobám.¹³⁴

Z hlediska soukromoprávního nakládání s návykovými látkami v rozporu se zákonem o návykových látkách způsobuje absolutní neplatnost právního jednání stejně jako u střelných zbraní. Zjevné narušení veřejného pořádku lze spatřovat v nebezpečnosti takových látek pro zdraví osob, v širším pojetí pak pro spojitost se sociálně patologickými jevy, jako jsou trestná činnost či ekonomická nesoběstačnost závislých osob.

¹³² Úplně zakázáno je pěstování keřů koka (rostliny rodu *Erythroxylon*). Odrůdy máku setého (*Papaver somniferum* L.), které mohou v sušině z tobolek obsahovat více než 0,8 % morfinu, lze pěstovat pouze za účelem výzkumu či šlechtění nových druhů rostlin. Ze zakázaných látek je v ČR nejrozšířenější pěstování druhů odrůdy rostlin konopí (rod *Cannabis*). Rostliny, které mohou obsahovat více než 0,3 % látek ze skupiny tetrahydrokanabinolů, lze pěstovat pouze na základě licence udělené Státním ústavem pro kontrolu léčiv.

¹³³ Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 167/1998 Sb., o návykových látkách a o změně některých dalších zákonů.

¹³⁴ Podrobněji viz ŠALAMOUN, Michal. Houby jako předmět právních vztahů. *Právní rozhledy*, 2007, roč. 15, č. 3, s. 88–93.

Stát by měl z hlediska vrchnostenského působení v problematice návykových látek uplatňovat tzv. strategii o dvou stranách, kdy je třeba „na jedné straně trestat co nejpřísněji obchodníky s drogami [...] a na straně druhé zajišťovat léčení a reintegraci do společnosti u narkomanů vytvořením systému léčení, pomoci a dohledu. Vůči těm, kteří si chtějí omamné a psychotropní látky jen zkusit, mají být aplikována preventivní opatření.“¹³⁵ Otázkou zůstává, jak důsledně tento koncept ČR uplatňuje.

Správní delikty nevymezuje zákon o návykových látkách, ale PZ. Ustanovení § 30 PZ upravuje přestupky na úseku ochrany před alkoholismem a jinými toxikomaniemi. Skutkové podstaty obsažené v tomto ustanovení však dopadají především na případy podání nebo prodeje takové látky osobě mladší osmnácti let či požití takové látky osobou, která ví, že bude vykonávat zaměstnání nebo jinou činnost, při níž by mohl ohrozit zdraví lidí nebo poškodit majetek.¹³⁶ TZ upravuje „drogové“ skutkové podstaty v §§ 283–287. Represivní působení je z mého pohledu v drogové problematice velmi mírné, ať už jde o nízké trestní sazby či benevolentní rozhodnutí vyšších soudů.¹³⁷

Závislost na návykových látkách je společností vnímána negativně a z hlediska medicíny či psychologie může zanechat doživotní následky. Proto se domnívám, že postih ze strany státu by v tomto ohledu měl být přísnější, zejm. v případech obchodu s návykovými látkami či svádění k jejich zneužívání.

3.3.3 Alkohol a tabákové výrobky

Regulace obchodování s alkoholickými nápoji a tabákovými výrobky nepřímo omezuje i možnost nabývání těchto věcí. Jde zejm. o věková omezení případných nabyvatelů takových výrobků, která lze odůvodnit jednak ochranou jejich zdraví (čl. 31 LZPS), ale především zvláštní ochranou dětí a mladistvých (čl. 32 odst. 1 LZPS) a možností omezení práv rodičů (čl. 32 odst. 4 LZPS).

¹³⁵ JELÍNEK: *Trestní právo...*, s. 750–751.

¹³⁶ Tyto skutkové podstaty se účinností nového PZ ruší bez náhrady.

¹³⁷ Nejvyšší soud např. judikoval, že v určitých případech závažné (!) trestné činnosti (mj. i drogové) lze využít princip ultima ratio, který spočívá v nevyužití prostředků trestního práva, pokud jiné mechanismy nabízejí účinnější řešení. Ačkoliv je zde dána vyšší společenská škodlivost skutku, ochrana společenských zájmů je dle soudu dostatečně zajištěna využitím odpovědnosti dle jiného předpisu (myšleno správněprávního), viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. září 2015, sp. zn. 11 Tdo 1026/2015-27. Ústavní soud dokonce zrušil ustanovení trestního řádu [zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů] o prohlídce jiných než domovních prostor v přípravném řízení na příkaz státního zástupce či policejního orgánu na základě souhlasu státního zástupce. V konkrétním případě šlo právě o podezření na pěstování rostlin konopí. Soud dovodil, že pod pojem soukromý život dle čl. 10 odst. 2 LZPS lze zahrnout i jiné než domovní prostory, a proto i jejich prohlídku musí s ohledem na čl. 12 odst. 2 LZPS nařídít soudce, viz nález Ústavního soudu ze dne 8. června 2010, sp. zn. Pl. ÚS 3/09.

Důvodem, proč zákonodárce tuto úpravu vyčleňuje z režimu návykových látek, je skutečnost, že česká společnost je k užívání těchto látek tolerantní a navíc je v různé míře užívají příslušníci všech společenských vrstev.¹³⁸ Na tyto výrobky se navíc vztahuje několik spotřebních daní (konkrétně daň z lihu, daň z piva, daň z vína a meziproductů a daň z tabákových výrobků), které jsou důležitým příjmem státního rozpočtu.¹³⁹ Na druhou stranu je třeba přiznat, že zejm. nekontrolovaná konzumace alkoholu je „jev, který je způsobilý narušit veřejný pořádek, dobré mravy či bezpečnost, zdraví a majetek.“¹⁴⁰

Zákon o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami¹⁴¹ zakazuje v § 6 odst. 1 prodávat osobám mladším osmnácti let veškeré tabákové výrobky, ale i tabákové potřeby a elektronické cigarety. Ustanovení § 12 odst. 1 písm. a) pak zakazuje prodávat nebo podávat alkoholické nápoje osobám mladším osmnácti let. Tato úprava však dopadá pouze na prodej či podávání těchto výrobků, zákaz samotného kouření či pití alkoholických nápojů dětmi a mládeží upraven není. Výchova spočívající v odrazování užívání takových látek je otázkou rodičovské odpovědnosti.¹⁴²

Zákonodárce dále vymezuje i prostory, kde je zakázáno tyto výrobky prodávat komukoliv. U alkoholu jde o zdravotnická zařízení, prostředky vnitrostátní hromadné dopravy (kromě železničních jídelních vozů, palub letadel a lodí), sportovní akce (s výjimkou prodeje desetistupňového piva) a všechny typy škol a školských zařízení. Alkohol i tabákové výrobky dále nelze prodávat na akcích určených pro osoby mladší osmnácti let a v automatech či zásilkovou formou, nelze-li bezpečně ověřit věk kupujícího. Konečně je zakázáno vyrábět a prodávat hračky napodobující alkoholické nápoje, tabákové výrobky nebo tabákové potřeby.

¹³⁸ Obdobně důvodová zpráva k zákonu č. 379/2005 Sb., o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami.

¹³⁹ Důvodem je rovněž regulace spotřeby alkoholu a tabáku, nicméně fiskální zájem státu je zde zřejmý, viz též KARFÍKOVÁ, Marie. In BAKEŠ, Milan a kol. *Finanční právo*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 183. V roce 2016 činil výnos ze všech spotřebních daní 156,2 mld. Kč, viz *Tisková zpráva Celní správy České republiky* [online]. celnisprava.cz, 12. ledna 2017 [cit. 29. ledna 2017]. Dostupné na <<https://www.celnisprava.cz/cz/tiskove-zpravy/2017/Stranky/celni-sprava-vybrala-v-roce-2016-do-statniho-rozpoctu-bezmala-sto-sedesat-tri-miliard-koron.aspx>>.

¹⁴⁰ ODEHNALOVÁ, Jana. Limity obecní normotvorby při regulaci lidských svobod tzv. alkoholovými vyhláškami. In KLÍMA, Karel (ed.). *Veřejná správa a lidská práva*. Praha: Metropolitan University Prague Press, 2015, s. 228.

¹⁴¹ Zákon č. 379/2005 Sb., o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů

¹⁴² JEMELKA, Luboš. In VETEŠNÍK, Pavel, JEMELKA, Luboš. *Ochrana před škodlivými vlivy tabáku, alkoholu a návykových látek. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 17 (§ 6 zákona o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami).

Tato omezení ve velké části také souvisí s ochranou zdraví a se zvláštní ochranou dětí a mladistvých.¹⁴³

Dále je v této souvislosti vhodné upozornit na možnost provozovatelů zařízení (zejm. hostinců a restaurací) zakázat osobám do určitého věku vstup do těchto zařízení, byť v doprovodu starších osob. Nejvyšší správní soud takovou praxi nepovažuje za diskriminační, pokud je odůvodněna tím, že jsou zde nabízeny výhradně výrobky, jejichž prodej je dětem zakázán.¹⁴⁴

Soukromoprávní dopady jednání, která porušují tento zákon, jsou dle mého názoru závislé na intenzitě jejich závažnosti. Pokud jde např. o prodej osobám mladším osmnácti let, záleží na tom, zda se kupující jevil prodávajícímu objektivně jako starší. Pokud ano, tak se jedná o omyl o rozhodující okolnosti, ve který byl prodávající uveden kupujícím, a to lstí. Tento stav způsobuje relativní neplatnost právního jednání dle § 583 ve spojení s § 584 odst. 1 OZ. Pokud však i prodávající ví nebo musí vědět, že na kupujícího se vztahuje zákaz prodeje z důvodu věkového omezení, jde o absolutně neplatné právní jednání, neboť se zjevně přičí dobrým mravům, protože umožňuje dítěti přístup k látkám, které má z objektivních příčin zakázáno konzumovat. V tomto případě tedy na dítě nepřejde vlastnické právo k výrobku.

Odpovědnost za správní delikty v této oblasti upravuje jak zákon o opatřeních k ochraně před škodami způsobenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami v § 24, tak i PZ v § 30. TZ v této souvislosti zavádí jedinou skutkovou podstatu, a to trestný čin podání alkoholu dítěti dle § 204 spočívající v podání alkoholu dítěti opakovaně nebo ve větší míře.

Právní úpravu zákazů prodeje a podávání alkoholu a tabákových výrobků hodnotím kladně, protože se snaží o preventivní působení na společnost. Je však třeba připomenout, že se o ní hovoří spíše jako o restrikci ze strany státu skrze kontrolní a sankční mechanismy, které jsou v této oblasti veřejností nejčastěji spatřovány. Řešení shledávám mimo právní úpravu, a to v podobě vzdělávací osvěty, avšak nikoliv až v době, kdy má již mládež s alkoholem a tabákovými výrobky praktickou zkušenost.

¹⁴³ Za zmínku stojí i zákazy dle § 133 zákona č. 353/2003 Sb., o spotřebních daních, ve znění pozdějších předpisů a omezování výroby dle § 3 zákona č. 61/1997 Sb., o lihu a o změně a doplnění zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákona České národní rady č. 587/1992 Sb., o spotřebních daních, ve znění pozdějších předpisů, (zákon o lihu), ve znění pozdějších předpisů. Ty však souvisí spíše s řádným odvodem daní do veřejných rozpočtů.

¹⁴⁴ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 30. října 2014, sp. zn. 4 As 1/2014-28, bod 27.

3.4 Retenční opatření

Zadržovací neboli retenční způsob zajištění věci je projevem ochrany ze strany státu před poškozením nebo ohrožením chráněných statků, který lze ospravedlnit sociální funkcí vlastnictví dle čl. 11 odst. 3 LZPS. Sekundárně je zde naplňován účel zajištění průběhu správního řízení či zjištění určitých skutečností při výkonu správního dozoru.¹⁴⁵ Jedná se také o donucovací prostředek, který nutí osobu, které byla věc zadržena, ke splnění určité povinnosti.¹⁴⁶

Oproti předchozím formám omezení, které se uplatňují ex lege, se tyto prostředky využívají ex actu, tedy v konkrétních případech na základě zákona. Z hlediska forem činnosti veřejné správy může jít o rozhodnutí, jehož cílem je konstituovat nebo deklarovat vznik, zánik nebo změnu konkrétních práv či povinností,¹⁴⁷ nebo o bezprostřední zásah, jenž je „jednostranným úkonem veřejné správy, zpravidla prováděný jednotlivcem (většinou příslušníkem bezpečnostního sboru), který směřuje k odvrácení bezprostředně hrozícího nebezpečí ohrožení či porušení právem chráněného statku (života, zdraví, majetku apod.).“¹⁴⁸

Rozlišování je důležité zejm. pro určení adekvátního prostředku obrany. Zatímco u rozhodnutí je třeba vyčerpat řádné opravné prostředky ve správním řízení a teprve poté podat žalobu proti rozhodnutí správního orgánu, proti bezprostřednímu zásahu se lze bránit přímo u správního soudu pomocí žaloby na ochranu před nezákonným zásahem, pokynem nebo donucením správního orgánu.

Z platné právní úpravy lze uvést některá oprávnění zmíněných bezpečnostních sborů a také tzv. inspekcí:

Policista má dle § 34 zákona o Policii ČR¹⁴⁹ pravomoc odejmout věc, pokud lze mít za to, že v řízení o přestupku může být uloženo její propadnutí (resp. zabrání), nebo jde o důležitou věc pro řízení o přestupku. To může učinit i proti vůli osoby, pokud nerespektovala jeho předchozí vyzvání k vydání dané věci. Obdobně může postupovat i strážník na základě § 17 zákona o obecní policii.¹⁵⁰ Složitější proceduru stanovuje trestní řád v § 79 odst. 1 pro policejní orgán, který může v přípravném řízení z vlastního podnětu odejmout věc důležitou pro trestní řízení pouze na základě souhlasu státního zástupce. Odstavec třetí stejného

¹⁴⁵ STAŠA: *Správní právo...*, s. 241. K pojmu správního dozoru viz SLÁDEČEK: *Obecné správní právo*, s. 229–238.

¹⁴⁶ STAŠA: *Správní právo...*, s. 242.

¹⁴⁷ § 9, resp. § 67 odst. 1 správního řádu (zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů).

¹⁴⁸ SLÁDEČEK: *Obecné správní právo*, s. 188.

¹⁴⁹ Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů

¹⁵⁰ Zákon České národní rady č. 553/1991 Sb., o obecní policii, ve znění pozdějších předpisů

ustanovení pak stanovuje výjimku pro případy, kdy nelze předchozího souhlasu dosáhnout a věc nesnese odkladu.¹⁵¹

Oprávněním odebrat zbraň disponuje v případech souvisejících s činností Celní správy celník dle § 33 zákona o Celní správě ČR.¹⁵² V těchto případech se nejedná jen o zbraně v technickém smyslu, tj. střelné zbraně, ale o jakýkoliv předmět, kterým je možné učinit útok proti tělu důraznější. Odebírat zbraně může v rámci své působnosti i příslušník Generální inspekce bezpečnostních sborů. V těchto případech jde taktéž o subsidiární prostředek v situacích, kdy osoba nevydá zbraň dobrovolně po vyzvání.

Inspekce, jejichž působnost je z převážné části tvořena správním dozorem,¹⁵³ disponují oprávněním odebrat věc za účelem řádného provedení tohoto dozoru. Dle § 7b odst. 2 zákona o České obchodní inspekci¹⁵⁴ může inspektor České obchodní inspekce kontrolované osobě odejmout výrobky, které neodpovídají vlastnostem stanovenými právními předpisy z oblasti ochrany duševního vlastnictví nebo určenými na ochranu spotřebitele. Stejně tak disponuje inspektor Státní zemědělské a potravinářské inspekce dle § 5b odst. 3 zákona o Státní zemědělské a potravinářské inspekci¹⁵⁵ oprávněním odejmout kontrolované osobě potravinářské výrobky, které nesplňují požadavky dle zvláštních právních předpisů.

Specifickým způsobem omezení majetkového práva je vydání předběžného opatření v některém řízení. Předběžné opatření je procesním prostředkem dočasné povahy.¹⁵⁶ Následky, které způsobí v konkrétním řízení, nesmí být trvalé a neodstranitelné.¹⁵⁷ Správní řád v § 61 odst. 1 počítá s možností zajištění věci, která může sloužit jako důkazní prostředek, a věci, která může být předmětem exekuce. Na rozdíl od předchozích případů zadržení věci je správním řádem připuštěna možnost účastníka podat žádost o vydání předběžného opatření. Správní orgán rozhoduje o předběžném opatření formou procesního rozhodnutí, proti kterému je přípustné odvolání, jenž nemá odkladný účinek. Zadržení věci proti vůli jejího držitele je i

¹⁵¹ Na příkladu tohoto zásahu do majetkového práva je vidět rozdílnost pojetí orgánu Policie ČR dle správního a dle trestního práva. Zatímco v prvním případě jde o bezprostřední zásah, v případě trestního řízení jde o rozhodnutí ve formě usnesení, proti kterému je přípustná stížnost dle § 141 a násl. trestního řádu. K rozlišení Policie jako bezpečnostního sboru a orgánu činného v trestním řízení viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 28. dubna 2005, sp. zn. 2 Aps 2/2004-69.

¹⁵² Zákon č. 17/2012 Sb., o Celní správě České republiky, ve znění pozdějších předpisů

¹⁵³ SLÁDEČEK: *Obecné správní právo*, s. 236.

¹⁵⁴ Zákon České národní rady č. 64/1984 Sb., o České obchodní inspekci, ve znění pozdějších předpisů

¹⁵⁵ Zákon č. 146/2002 Sb., o Státní zemědělské a potravinářské inspekci a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů

¹⁵⁶ JURŇÍKOVÁ, Jana. In SKULOVÁ, Soňa a kol. *Správní právo procesní*. 2. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012, s. 156.

¹⁵⁷ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 22. srpna 2013, sp. zn. 7 As 23/2013-33.

v tomto případě subsidiárním řešením, pokud ji nevydá dobrovolně na základě výzvy správního orgánu.

Stát je dle čl. 36 odst. 3 LZPS povinen zajistit nahrazení újmy způsobené při výkonu veřejné moci. Odpovědnost za případnou škodu způsobenou na zadržené věci se primárně řídí zákonem, který upravuje konkrétní oprávnění k odnětí věci.¹⁵⁸ Pokud speciální zákon problematiku náhrady škody nereguluje, využije se zákon o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem.¹⁵⁹ Ten rozlišuje mezi nezákonnými rozhodnutími, která musí být pro nezákonnost (resp. protiprávnost)¹⁶⁰ zrušena a zároveň musí poškozený uplatnit náhradu újmy u příslušného orgánu veřejné moci, a nesprávným úředním postupem, kam lze zařadit mj. úkony správního dozoru,¹⁶¹ u kterého zákon nestanovuje žádné další podmínky pro uplatnění náhrady za způsobenou újmu. Pokud ani tento zákon určitou problematiku neupravuje, použije se OZ.

Osobně českou právní úpravu v této oblasti považuji za ústavně konformní, neboť umožňuje dotčené osobě vydat věc dobrovolně předtím, než zakročí úřední osoba, resp. příslušník orgánu veřejné správy. Domnívám se však, že by normy mohly pro větší přehlednost být upraveny v jednom předpisu, který by se vztahoval na bezpečnostní sbory a inspekce. Značně nepřehledná se pak pro neprávnicka jeví úprava náhrady újmy, která je dvojitě subsidiární.

3.5 Odnětí vlastnického práva jako sankce

Vůbec nejcitelnějším zásahem do majetkových práv se vedle vyvlastnění jeví sankce v podobě odnětí vlastnického práva v trestním nebo správním řízení. Josef Staša nezařazuje tyto případy k nucenému omezení vlastnického práva dle čl. 11 odst. 4 LZPS.¹⁶² U sankcí je problematika specifická tím, že na ní dopadá čl. 39, který vyhrazuje zákonu stanovit mj. újmy na majetku, které lze za spáchaný trestný čin uložit. Z povahy věci tedy nelze v těchto případech zásadně požadovat náhradu za omezení vlastnického práva. Kloním se však k závěru, že pokud byl trest uložen nezákonně, aktivuje se čl. 11 odst. 4 s ohledem na náhradu za nucené omezení

¹⁵⁸ Např. § 95 zákona o Policii ČR, § 55 zákona č. 341/2011 Sb., o Generální inspekci bezpečnostních sborů a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, § 24 zákona o obecní policii či § 50 zákona o Celní správě.

¹⁵⁹ Zákon č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů

¹⁶⁰ MIKULE, Vladimír. In HENDRYCH, Dušan a kol. *Správní právo: obecná část*. 8. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 610.

¹⁶¹ Tamtéž s. 612.

¹⁶² STAŠA: *Správní právo...*, s. 241.

vlastnického práva ve spojení s čl. 36 odst. 3 o náhradě škody způsobené veřejnou mocí.¹⁶³ O specifičnosti této problematiky svědčí i speciální historický pojem konfiskace, který byl „nejprve a nejčastěji spojován s trestním právem a vyjadřoval sankci spočívající v propadnutí majetku ve prospěch státu.“¹⁶⁴

Jak již bylo řečeno v kapitole 2.3 této práce, principy trestního práva dopadají i na správní trestání. Navzdory tomuto pravidlu se však mezi jednotlivými formami trestání vyskytují rozdíly, zejm. s ohledem na orgán, který o deliktech rozhoduje. Soud je při trestání v trestním právu vázán pouze zákonem (resp. mezinárodní smlouvou, která je součástí právního řádu) dle čl. 95 odst. 1 Ústavy, avšak správní orgány se řídí i podzákonnými právními předpisy a interními normativními předpisy na základě principu subordinace, který se uplatňuje ve veřejné správě.

S odlišným subjektem, který ve věci rozhoduje, souvisí i fakt, že v trestním řízení vystupuje v roli žalobce osoba odlišná od soudce, tj. státní zástupce. Ve správním trestání je naopak žalobce totožný s orgánem rozhodujícím o vině a trestu. Nicméně i u správního trestání existuje možnost podání žaloby proti rozhodnutí správního orgánu dle soudního řádu správního.¹⁶⁵

TZ upravuje tři tresty zasahující do majetkových práv odsouzených. Byť je jednou ze základních zásad trestání princip personality sankcí, mnohdy tyto tresty negativně postihnou i pachatelovu rodinu a věřitele, někdy dokonce i poškozeného.¹⁶⁶

Nejzávažnějším zásahem je trest propadnutí majetku, který může postihnout část majetku, výjimečně i celý majetek odsouzeného. Soud může tento trest uložit v případech závažné trestné činnosti (§ 66 TZ). Korektivem této tvrdé sankce je odstavec třetí tohoto ustanovení, který z výkonu trestu vyjímá prostředky a věci, které odsouzený nezbytně potřebuje k uspokojení životních potřeb svých nebo osob, o jejichž výživu nebo výchovu je dle zákona (zejm. OZ) povinen pečovat.¹⁶⁷ Zákonné vynětí lze považovat za projev zásady humánnosti a personality v trestním právu.¹⁶⁸

¹⁶³ Srov. NAVRÁTILOVÁ, Jana. In JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 414.

¹⁶⁴ KUKLÍK: *Znárodněné Československo ...*, s. 12. Zde však není myšleno propadnutí majetku ve smyslu TZ, ale jakákoliv sankce, pomocí níž stát získal vlastnické právo k věci.

¹⁶⁵ Zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů

¹⁶⁶ Shodně ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 259.

¹⁶⁷ K takovým věcem lze nejspíše zařadit ty, které § 322 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů nepodléhají výkonu rozhodnutí. Obdobně PŮRY, František. In ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 881–882.

¹⁶⁸ KRATOCHVÍLOVÁ, Věra. In KRATOCHVÍL, Vladimír. *Trestní právo hmotné: obecná část*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 579

Trest propadnutí věci se zpravidla ukládá vedle trestu jiného. Oproti propadnutí majetku musí být v tomto případě věc individualizována, tedy odlišena od jiných věcí téhož druhu. Musí se jednat o věc, která byla: 1. užita ke spáchání trestného činu (tzv. reálná instrumenta sceleris), 2. byla určena ke spáchání trestného činu (tzv. potencionální instrumenta sceleris), 3. byla získána trestným činem nebo jako odměna za něj (ve formě věci vyrobených trestným činem, např. padělky peněz – tzv. přímá producta sceleris, nebo jinak získaných trestnou činností, zejm. jako odměna za jeho spáchání – tzv. scelere quasita) nebo 4. nabytou za věc získanou trestným činem nebo za odměnu za něj (tzv. nepřímá producta sceleris).¹⁶⁹ S tímto trestem se pojí i trest propadnutí náhradní hodnoty, který soud uloží v případě, že pachatel znemožní jeho výkon, zejm. zničením nebo poškozením věci. V takovém případě může soud požadovat po pachateli náhradní hodnotu ve výši hodnoty věci, která měla propadnout státu.

Posledním trestem z této oblasti je peněžitý trest. Ten je považován za tzv. alternativní, neboť jeho hlavním účelem je náhrada za nepodmíněný trest odnětí svobody.¹⁷⁰ Peněžitý trest lze uložit za spáchání úmyslného trestného činu, jímž pachatel pro sebe nebo pro jiného získal nebo se snažil získat majetkový prospěch. Bez ohledu na toto pravidlo lze takový trest uložit též, pokud to zákon dovoluje nebo je ukládán za přečin a vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného přečinu, osobě a poměrům pachatele nepodmíněný trest odnětí svobody současně neukládá. Trest se ukládá ve formě denních sazeb (§ 68 TZ).

V oblasti správního práva neexistuje jednotný předpis, který by řešil obecnou hmotněprávní a zejm. procesní stránku správního trestání. Proto je nutno pro přestupky užít speciální předpisy upravující jednotlivé skutkové podstaty a subsidiárně PZ. Pro řešení jiných správních deliktů je obecným procesním předpisem správní řád.¹⁷¹ PZ vymezuje dvě sankce¹⁷² zasahující do majetkových práv pachatelů přestupků. Jde o pokutu, která pojmově odpovídá peněžitému trestu, a propadnutí věci.

V rámci pokuty sice PZ stanoví maximální výměru ve výši 1000 Kč, avšak v drtivé většině případů se užije zvláštní úprava v PZ nebo jiném zákoně. Zajímavé je i její rozpočtové určení, kdy je příjmem obce, pokud její orgán rozhodoval v prvním stupni, a to v přenesené působnosti. V této souvislosti může přicházet v úvahu praxe ukládání co nejvyšších pokut,

¹⁶⁹ KRATOCHVÍLOVÁ: *Trestní právo hmotné...*, s. 576–577.

¹⁷⁰ ŠČERBA: *Alternativní tresty...*, s. 31.

¹⁷¹ Kriticky tento stav hodnotí i odborná literatura, viz např. SLÁDEČEK: *Obecné správní právo*, s. 225. Dne 1. července 2017 by měl v účinnost vstoupit nový PZ, který kodifikuje obecnou hmotněprávní a procesní část správního trestání.

¹⁷² Nový PZ zavádí institut správních trestů.

neboť úřední osoby na obecním nebo městském úřadě, resp. magistrátu mají větší zájem o příjem do obecního rozpočtu, než úřední osoba státního orgánu.¹⁷³

Sankce propadnutí věci může být pachateli uložena ze stejných důvodů jako trest propadnutí věci. Správní orgán ji může uložit bez ohledu na to, zda je její využití výslovně umožněno ve zvláštní části PZ nebo jiného právního předpisu. Z povahy sankce však vyplývá, že ji lze uložit pouze za některé přestupky.¹⁷⁴

Dále právní předpisy normují i ochranná opatření, která se uplatňují v případech, kdy z určitého důvodu nelze uložit trest dle TZ, resp. sankci dle PZ. Do majetkových práv pachatele, ale i osob jiných může zasáhnout ochranné opatření zabránění věci. To nelze uložit v kombinaci s trestem propadnutí věci. Je tedy třeba rozhodnout o celé věci jedním druhem sankce.¹⁷⁵

TZ v § 101 umožňuje soudu zabrat věc v případě, pokud náleží pachateli, kterého nelze stíhat nebo odsoudit (např. z důvodu udělení milosti prezidentem republiky), dále pokud náleží pachateli, od jehož potrestání soud upustil, nebo v případě, kdy ohrožuje bezpečnost lidí nebo majetku, nebo hrozí, že bude sloužit ke spáchání zločinu. Právě poslední možnost dopadá i na jiné vlastníky nebo držitele věci (typicky se bude jednat o nelegálně držené zbraně či náčiní na výrobu drog). Bez ohledu na uvedené podmínky lze zabránění věci uložit v případě, že je věc výnosem trestného činu, byť ne bezprostředním. TZ rovněž upravuje zabránění náhradní hodnoty, které se řídí stejnými pravidly jako trest propadnutí náhradní hodnoty.

PZ v ustanovení § 18 umožňuje správnímu orgánu zabrat pachateli věc, nebyla-li uložena sankce propadnutí věci, a pokud náleží pachateli, kterého nelze stíhat, nenáleží-li pachateli nebo mu nenáleží zcela (např. vlastní pouze spoluvlastnický podíl), nebo pokud vlastník věci není znám. Ve všech případech je třeba zabránění věci odůvodnit bezpečností osob nebo majetku anebo jiným obecným zájmem.¹⁷⁶

Na závěr této kapitoly uvedu několik poznámek ohledně omezování majetkových práv v souvislosti se sankcionováním, které vyplývají z judikatury. Zásada personalitě ukládání trestů neumožňuje ukládat trest propadnutí věci vůči věci, která je ve společném jmění

¹⁷³ I tento problém odstranil nový PZ, který v tomto směru mlčí a jeho důvodová zpráva odkazuje do § 6 odst. 1 písm. q) zákona č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla), ve znění pozdějších předpisů, který stanovuje, že pokuty tvoří příjmy státního rozpočtu, nestanoví-li zákon jinak.

¹⁷⁴ VETEŠNÍK, Pavel. In JEMELKA, Luboš, VETEŠNÍK, Pavel. *Zákon o přestupcích a přestupkové řízení. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 95 (§ 15 PZ).

¹⁷⁵ Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 14. listopadu 2012, sp. zn. 1 To 27/2012.

¹⁷⁶ Nový PZ v § 53 odst. 1 rozšiřuje možnost zabránění věci i v případě, že do 60 dnů ode dne, kdy přestupek vyšel najevo, se nezjistí skutečnosti odůvodňující zahájení řízení o přestupku proti určité osobě nebo pokud náleží pachateli, u něhož bylo od uložení správního trestu za přestupek upuštěno nebo podmíněně upuštěno.

manželů.¹⁷⁷ Obdobně nelze uložit spolupachatelům společný trest propadnutí věci, jehož předmětem je jedna věc.¹⁷⁸ Naproti tomu ochranné opatření lze uložit i vůči majetku ve společném jmění manželů, pokud jsou podmínky k uložení zabrání věci splněny i u druhého z manželů.¹⁷⁹

Za okamžik nabytí vlastnického práva státu k propadenému majetku, věcem nebo k penězům, které jsou předmětem trestu, resp. pokuty se považuje právní moc rozhodnutí.¹⁸⁰ Je třeba také poukázat na důraz vyšších soudů na účel sankce¹⁸¹ a její individualizaci zohledňující eventuální likvidační dopad na pachatele.¹⁸²

Konečně zmíním problematický náleží Ústavního soudu týkající se zabrání věci.¹⁸³ Obžalovaní jednatele obchodní společnosti nabídly zaměstnanci Energetického regulačního úřadu úplatek za to, že jejich společnosti v rozporu se zákonem udělí licenci k provozování solární elektrárny. Ten však jednání oznámil orgánům činným v trestním řízení. Peníze použité na úplatek pocházely z majetku společnosti, se kterým obžalovaní nakládali.

Soud prvního stupně rozhodl o zabrání věci z důvodu, že hrozí, že budou sloužit ke spáchání zločinu [§ 101 odst. 1 písm. c) TZ]. Druhostupňový soud překvalifikoval důvod zabrání tak, že se věc zabírá, protože byly peníze získány trestným činem, resp. jako odměna z něj a nenáleží pachateli [§ 101 odst. 2 písm. a) TZ].

Ústavní soud stanovil, že taková interpretace zasahuje do čl. 11 odst. 1 LZPS, protože aplikované ustanovení TZ se vztahuje na hodnoty, kterých by společnost dosáhla trestným činem, nikoliv na hodnoty, které k jeho spáchání použila. Osobně se ztotožňuji s odlišným stanoviskem Jana Musila, který nepovažuje za legitimní poskytovat ochranu vlastnického práva k majetku, který byl určen k páčání trestné činnosti, neboť to odporuje dobrým mravům. Navíc nelze zneužívat nedokonalost právní úpravy, která v době spáchání trestného činu neumožňovala trestně stíhat právnické osoby.

¹⁷⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. června 2011, sp. zn. 8 Tdo 172/2011. Při uložení trestu propadnutí majetku zaniká společné jmění manželů ex lege dle § 66 odst. 4 TZ. Naproti tomu se věc získaná trestnou činností nestává součástí společného jmění manželů, byť byl druhý manžel ohledně nabytí v dobré víře, viz rozhodnutí Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 24. března 1977, sp. zn. Tz II 1/77.

¹⁷⁸ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 9. října 2003, sp. zn. 2 To 144/03. Tento problém lze vyřešit tím, že každému propadne jeho spoluvlastnický podíl.

¹⁷⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 25. listopadu 1988, sp. zn. 7 Tz 46/88.

¹⁸⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. března 2008, sp. zn. 28 Cdo 560/2008. Analogicky by se dalo využít i ustanovení § 1114 OZ, které subsidiárně využívá tohoto pravidla.

¹⁸¹ Bylo judikováno, že je v rozporu s účelem sankce, pokud by byl předmětem trestu propadnutí věci kuchyňský nůž, který shodou okolností sloužil jako zbraň ke spáchání násilného trestného činu, viz rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 8. září 1993, sp. zn. 7 To 27/93.

¹⁸² Nález Ústavního soudu ze dne 10. března 2004, sp. zn. Pl. ÚS 12/03.

¹⁸³ Nález Ústavního soudu ze dne 19. února 2015, sp. zn. III. ÚS 2301/14.

Závěr

Práce v první řadě zhodnotila současný pohled právní teorie na koncept vlastnického práva. Dospěl jsem k závěru, že je chápáno především jako právo sociální, nicméně při zásahu do jeho jádra je nutné na něj pohlížet jako na základní právo člověka. Je třeba jej definovat pomocí syntetické metody, na základě které lze vlastnické právo omezovat v jeho jednotlivých částech.

Zadruhé je třeba poukázat na rozličnost forem, které veřejná moc uplatňuje při omezování majetkových práv. Tato rozmanitost slouží zejm. k různě intenzivním zásahům, které by měly na jedné straně chránit určitý legitimní zájem společnosti (zde se projevuje jeho sociální charakter), ale zároveň nezatěžovat nepřiměřeným způsobem vlastníka věci (ochrana základního práva).

Jak již bylo řečeno ve výkladu, vyhrazení vlastnického práva vnímám jako prostředek ultima ratio ve vztahu k omezení majetkových práv. V otázce ložisek vyhrazených nerostů vidím efektivnější prostředek ochrany v zavedení vyšších úhrad za jejich vytěžení. U pozemních komunikací naopak shledávám regulaci za přiměřenou s ohledem na stále se zvyšující potřebu dopravní přístupnosti.

Úprava zákonného předkupního práva ve mně vzbuzuje dojem, že stát má sice zájem na tom, aby určité hodnoty zůstaly chráněny, na druhou stranu si však k nim nechce a priori vyhradit vlastnické právo, zejm. z důvodu finančních nákladů nutných ke správě věci. Toto břemeno tak přenechává vlastníkovi. Regulaci považuji za spravedlivou, neboť z ústavního pořádku lze dovodit povinnost lidu dbát o některé hodnoty. De lege ferenda bych však k regulaci vztahu mezi vlastníkem věci a předkupníkem (státem) navrhl podpůrné užití OZ.

Omezení rozebraná v kapitole 3.3 regulují vztah k věcem, které považuji za nebezpečné z důvodu jejich vlastností nejen pro jejich držitele či uživatele, ale i pro možnost ohrožení jiných. V této oblasti by tak měla být více než jinde aplikována represe ze strany veřejné moci. Jak již bylo uvedeno ve výkladu, považuji za vhodné přehodnotit dosavadní mírný přístup soudů k této problematice.

Opatření spočívající v zadržení věci hodnotím ze všech oblastí, kterým se práce věnuje, za nejvíce konformní s ústavními a mezinárodními předpisy. Právní řád nabízí dotčeným subjektům širokou škálu procesních možností s ohledem na LZPS.

Poslední část zabývající se sankcemi postihujícími majetek dokládá podobnost trestního a správně-deliktního řízení, byť lze u obou hovořit o určitých rozdílech spočívajících

zejm. ve skutečnosti, že v trestním řízení rozhoduje soud jako orgán moci soudní, zatímco v řízení před správním orgánem se uplatňuje veřejná moc exekutivy.

Za největší přínos v oblasti správního trestání považuji zavedení nového PZ, který kodifikuje dnes značně roztržitou regulaci. Sjednocení přestupků a jiných správních deliktů do jednoho právního institutu lze hodnotit jako důležitý krok k přehlednosti právního řádu v odvětví správního práva trestního.

Aplikační praxi trestání ovlivňuje z velké části judikatura vnitrostátních i mezinárodních soudů. Rozhodovací činnost hodnotím jako konstantní a předvídatelnou, což potvrzují i několik desítek let staré judikáty, které jsou v souladu s těmi současnými. Ojediněle se však vyskytují i kontroverzní rozhodnutí, jejichž závěry lze hodnotit jako rozporné s dobrými mravy. Výstižným příkladem je i náleží Ústavního soudu zmíněný na samém konci výkladu.

Lze shrnout, že všechny zkoumané formy omezení majetkových práv jsou v souladu s ústavním pořádkem ČR, neboť je lze určitým, byť mnohdy diskutabilním způsobem odůvodnit veřejným zájmem. Na druhou stranu je třeba přiznat, že zejm. vyhrazení vlastnického práva státu k nerostnému bohatství a předkupní právo státu k určitým kulturním památkám se jeví jako zastaralé a z hlediska souladu se základními právy jako problematické. Tato skutečnost souvisí s tím, že právní úprava těchto institutů byla zavedena v jiných společenských poměrech a nebyla dosud řádně revidována. Domnívám se, že by bylo vhodné zmírnit tato omezení, která zbytečně tvrdě omezují vlastníky, resp. jim vůbec neumožňují určité věci do vlastnictví nabýt.

Možnost obrany soukromých subjektů ve věcech omezení majetkových práv jako trestu a zadržovacích opatření je z mého pohledu dostatečná. Naopak úprava druhé jmenované problematiky a také oblasti držení zbraní a návykových látek mi v určitých částech připadá nesrozumitelná pro běžného adresáta těchto norem, což pokládám za výrazný deficit objektivního práva.

Z hlediska teoretického vidím důležitý přínos práce v tom, že na příkladech omezení majetkových práv demonstrovala užití teorie zvláštního práva veřejného vůči soukromému v rámci stanovení dualismu v systému práv. Dle mého názoru by z důvodu aplikace této teorie měl zákonodárce lépe koordinovat úpravu soukromoprávních a veřejnoprávních předpisů v oblasti terminologie za účelem větší srozumitelnosti a přehlednosti.

Seznam použitých zdrojů

Sekundární zdroje

BAČKOVSKÁ, Milena. Zákon o zbraních po roce a půl své účinnosti. *Právní zpravodaj*, 2004, roč. 12, č. 8, s. 14.

BAKEŠ, Milan a kol. *Finanční právo*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. 576 s.

BALÁK, František. K povaze a vlastnictví pozemní komunikace. *Právní rozhledy*, 2006, roč. 16, č. 20, s. 754–757.

BARTOŇ, Michal a kol. *Základní práva*. 1. vydání. Praha: Leges, 2016. 608 s.

BERNARD, Michal. Horní právo a ochrana životního prostředí. *České právo životního prostředí*, 2007, roč. 7, č. 2, s. 5–95.

BLAHOŽ, Josef. Úvaha o podstatě lidských a občanských práv. *Právník*, 1998, roč. 139, č. 10–11, s. 874–894.

BONFANTE, Pietro. *Instituce římského práva*. 9. vydání. Brno: ČSAS Právník, 1932. 745 s.

DAVID, Vladislav a kol. *Mezinárodní právo veřejné s kazuistikou*. 2. vydání. Praha: Leges, 2011. 484 s.

DVOŘÁK, Jan, ŠVESTKA, Jiří. *Občanské právo hmotné. Díl třetí, Věcná práva*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015. 225 s.

ELIÁŠ, Karel. K justifikaci pravidla o nezávislosti uplatňování soukromého práva na uplatňování práva veřejného. *Právník*, 2014, roč. 155, č. 11, s. 1007–1033.

ELIÁŠ, Karel. Veřejný zájem (Malá glosa k velkému tématu). *Ad Notam*, 1998, roč. 4, č. 5, s. 103.

HÄFELIN, Ulrich, MÜLLER, Georg. *Grundriss des Allgemeinen Verwaltungsrechts*. 3. vydání. Zürich: Schulthess Polygraphischer Verlag, 1998. 525 s.

HARRIS, James W. *Property and justice*. 1. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2003. 387 s.

HAVLAN, Petr. *Majetek státu v platné právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Linde, 2006. 463 s.

HENDRYCH, Dušan a kol. *Správní právo: obecná část*. 8. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. 792 s.

HENDRYCH, Dušan a kol. *Správní právo: obecná část*. 9. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016. 570 s.

HENDRYCH, Dušan. Vlastnictví nerostného bohatství. In NOVOTNÝ, Oto (ed.). *Pocta Vladimíru Mikule k 65. narozeninám*. Praha: ASPI, 2002, s. 331–341.

- HOLLÄNDER, Pavel. *Filozofie práva*. 2. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. 421 s.
- JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*. 3. vydání. Praha: Leges, 2013. 968 s.
- JEMELKA, Luboš, VETEŠNÍK, Pavel. *Zákon o přestupcích a přestupkové řízení. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. 632 s.
- KMEC, Jiří a kol. *Evropská úmluva o lidských právech. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. 1660 s.
- KOCOUREK, Tomáš. Omezení vlastnického práva z důvodu ochrany životního prostředí. *Právní rozhledy*, 2010, roč. 18, č. 6, s. 195–204.
- KRATOCHVÍL, Vladimír. *Trestní právo hmotné: obecná část*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. 921 s.
- KRČMÁŘ, Jan, ANDRES, Bedřich. *Právo občanské II. Práva věcná*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. 403 s.
- KUKLÍK, Jan. *Znárodněné Československo: od znárodnění k privatizaci - státní zásahy do vlastnických a dalších majetkových práv v Československu a jinde v Evropě*. 1. vydání. Praha: Auditorium, 2010. 444 s.
- KUSÁK, Martin. Omezení vlastnického práva z důvodu ochrany životního prostředí a přírodních zdrojů. *České právo životního prostředí*, 2005, roč. 5, č. 1, s. 3–80.
- KÜHN, Zdeněk, KYSELA, Jan. Je Ústavou vždy to, co Ústavní soud řekne, že Ústava je?. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2002, roč. 10, č. 3, s. 199–215.
- LAVICKÝ, Petr a kol., *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. 2400 s.
- MACHNIKOVSKA, Anna. Problematyka własności w konstytucjach państw socjalistycznych Europy środkowowschodniej. In SKOTNICKI, Krzysztof (ed.). *Własność - zagadnienia ustrojowo-prawne: porównanie rozwiązań w państwach Europy środkowo-wschodniej*. Łódź: Łódzkie Towarzystwo Naukowe, 2006, s. 7–34.
- MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek I, § 1–117*. 1. vydání. Praha: Leges, 2013. 649 s.
- MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III, § 419–654 a související společná a přechodná ustanovení*. 1. vydání. Praha: Leges, 2014. 1234 s.
- MELZER, Filip. *Metodologie nalézání práva: úvod do právní argumentace*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011. 276 s.

- ODEHNALOVÁ, Jana. Limity obecní normotvorby při regulaci lidských svobod tzv. alkoholovými vyhláškami. In KLÍMA, Karel (ed.). *Veřejná správa a lidská práva*. Praha: Metropolitan University Prague Press, 2015, s. 218–231.
- PODIVÍNOVÁ, Martina. Veřejnoprávní omezení vlastníka nemovitosti prohlášené za kulturní památku. *Právní rozhledy*, 2011, roč. 19, č. 15, s. 549–550.
- SEITLOVÁ, Jitka. *Vývoj práva vlastnictví nerostných surovin a principy úhrad ve srovnání se zahraničím* [online]. senat.cz, 5. ledna 2006 [cit. 16. ledna 2017]. Dostupné na <http://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/webNahled?id_doc=36354&id_var=30713>.
- SKULOVÁ, Soňa a kol. *Správní právo procesní*. 2. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. 386 s.
- SLÁDEČEK, Vladimír a kol. *Ústava České republiky. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016. 1264 s.
- SLÁDEČEK, Vladimír, POUPEROVÁ, Olga a kol. *Správní právo: zvláštní část (vybrané kapitoly)*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014. 494 s.
- SLÁDEČEK, Vladimír. *Obecné správní právo*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013. 500 s.
- SLAVÍKOVÁ, Zdeňka. Nabývání tuzemských nemovitostí zahraničními osobami. *Právní zpravodaj*, 2004, roč. 12, č. 6, s. 8.
- SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. 1276 s.
- SVOBODOVÁ, Magdaléna. Proces přistupování Evropské unie k Evropské úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod. In KLÍMA, Karel (ed.). *Veřejná správa a lidská práva*. Praha: Metropolitan University Prague Press, 2015, s. 30–44.
- ŠALAMOUN, Michal. Houby jako předmět právních vztahů. *Právní rozhledy*, 2007, roč. 15, č. 3, s. 88–93.
- ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. 3614 s.
- ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014. 464 s.
- ŠIŠKOVÁ, Naděžda. *Dimenze ochrany lidských práv v Evropské unii*. 2. vydání. Praha: Linde, 2008. 255 s.
- ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník - Komentář - Svazek III (absolutní majetková práva)*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014. 1298 s.
- TOMÁŠEK, Michal a kol. *Právo Evropské unie*. 1. vydání. Praha: Leges, 2013. 494 s.

TOMOSZEK, Maxim. Vlastnictví jako sociální právo. In JIRÁSEK, Jiří (ed). *Právní aspekty sociálního státu: sborník příspěvků sekce ústavního práva, přednesených na mezinárodní vědecké konferenci Olomoucké právnické dny 2014*. Olomouc: Iuridicum Olomoucense ve spolupráci s Právnickou fakultou Univerzity Palackého v Olomouci, 2014, s. 189–196.

TOŠNER, Ondřej. Veřejný zájem a jeho normování zákonem. *Právník*, 2009, roč. 150, č. 3, s. 225–232.

VAŠEČKA, Jan. Věcná práva v Ústavě České republiky a Listině základních práv a svobod. *Právník*, 1995, roč. 136, č. 8, s. 816–819.

VETEŠNÍK, Pavel, JEMELKA, Luboš. *Ochrana před škodlivými vlivy tabáku, alkoholu a návykových látek. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011. 348 s.

WAGNEROVÁ, Eliška a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. 906 s.

ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Věcná práva v kostce*. 1. vydání. Praha: Linde, 2014. 232 s.

Primární zdroje

důvodová zpráva k zákonu č. 20/1987 Sb. České národní rady o státní památkové péči

důvodová zpráva k návrhu zákona č. 167/1998 Sb., o návykových látkách a o změně některých dalších zákonů

důvodová zpráva k zákonu č. 119/2002 Sb., o střelných zbraních a střelivu a o změně zákona č. 156/2000 Sb., o ověřování střelných zbraní, střeliva a pyrotechnických předmětů a o změně zákona č. 288/1995 Sb., o střelných zbraních a střelivu (zákon o střelných zbraních), ve znění zákona č. 13/1998 Sb., a zákona č. 368/1992 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů, (zákon o zbraních), ve znění pozdějších předpisů, ve znění pozdějších předpisů

důvodová zpráva k zákonu č. 379/2005 Sb., o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami

důvodová zpráva k zákonu č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich
návrh zákona o znárodnění majetku Zdeňka Bakaly ze dne 15. září 2016, sněmovní tisk č. 915/0
Tisková zpráva Celní správy České republiky [online]. celnisprava.cz, 12. ledna 2017 [cit. 29. ledna 2017]. Dostupné na <https://www.celnisprava.cz/cz/tiskove-zpravy/2017/Stranky/celni-sprava-vybrala-v-roce-2016-do-statniho-rozpoctu-bezmala-sto-sedesat-tri-miliard-korun.aspx>.

Právní předpisy

ústavní zákon č. 100/1960 Sb., Ústava Československé socialistické republiky, ve znění účinném ke dni 11. července 1960

zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 40/1964 Sb. občanský zákoník, ve znění zákona č. 428/2011 Sb. účinném ke dni 1. ledna 2013

zákon České národní rady č. 64/1984 Sb., o České obchodní inspekci, ve znění pozdějších předpisů

zákon České národní rady č. 20/1987, o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 44/1988 Sb., o ochraně a využití nerostného bohatství (horní zákon), ve znění pozdějších předpisů

zákon České národní rady č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů

zákon České národní rady č. 553/1991 Sb., o obecní policii, ve znění pozdějších předpisů

Směrnice Rady Evropských společenství 91/477/EHS ze dne 18. června 1991, o kontrole nabývání a držení zbraní. Úř. věst. L 256, 13. září 1991, s. 51 a násl.

zákon České národní rady č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů

sdělení č. 209/1992 Sb., sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících, ve znění pozdějších předpisů

Směrnice Rady 92/109/EHS ze dne 14. prosince 1992, o výrobě určitých látek používaných k nedovolené výrobě omamných a psychotropních látek a o jejich uvádění na trh. Úř. věst. L 370, 19. prosince 1992, s. 76 a násl.

ústavní zákon České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 219/1995 Sb., devizový zákon, ve znění zákona č. 278/2013 Sb. účinném ke dni 1. listopadu 2013

zákon č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 61/1997 Sb., o lihu a o změně a doplnění zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákona České národní rady

č. 587/1992 Sb., o spotřebních daních, ve znění pozdějších předpisů, (zákon o lihu), ve znění pozdějších

ústavní zákon č. 347/1997 Sb., o vytvoření vyšších územních samosprávných celků a o změně ústavního zákona České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany České republiky, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla), ve znění pozdějších předpisů

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/83/ES ze dne 6. listopadu 2001, o kodexu Společenství týkajícím se humánních léčivých přípravků. Úř. věst. L 311, 28. listopadu 2001, s. 67 a násl.

zákon č. 119/2002 Sb., o střelných zbraních a střelivu a o změně zákona č. 156/2000 Sb., o ověřování střelných zbraní, střeliva a pyrotechnických předmětů a o změně zákona č. 288/1995 Sb., o střelných zbraních a střelivu (zákon o střelných zbraních), ve znění zákona č. 13/1998 Sb., a zákona č. 368/1992 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů, (zákon o zbraních), ve znění pozdějších předpisů, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 146/2002 Sb., o Státní zemědělské a potravinářské inspekci a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 353/2003 Sb., o spotřebních daních, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 379/2005 Sb., o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 184/2006 Sb., zákon o odnětí nebo omezení vlastnického práva k pozemku nebo ke stavbě (zákon o vyvlastnění), ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 167/2008 Sb., o návykových látkách a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 341/2011 Sb., o Generální inspekci bezpečnostních sborů a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 17/2012 Sb., o Celní správě České republiky, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Smlouva o Evropské unii. Úř. věst. C 326, 26. října 2012, s. 15 a násl.

Listina základních práv Evropské Unie. Úř. věst. C 326, 26. října 2012, s. 391 a násl.

nařízení vlády č. 463/2013 Sb., o seznamu návykových látek, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich

Judikatura

rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 22. června 1929, sp. zn. Zm II. 70/29

rozhodnutí Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 24. března 1977, sp. zn. Tz II 1/77

rozsudek James a další proti Velké Británii ze dne 21. února 1986 č. 8793/79

rozsudek Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 25. listopadu 1988, sp. zn. 7 Tz 46/88

rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 8. září 1993, sp. zn. 7 To 27/93

nález Ústavního soudu ze dne 12. října 1994, sp. zn. Pl. ÚS 4/94

rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 15. května 1995, sp. zn. 15 Co 790/94

nález Ústavního soudu ze dne 28. března 1996, sp. zn. I. ÚS 198/95

rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 29. ledna 1997, sp. zn. 3 Cdon 265/96

nález Ústavního soudu ze dne 10. března 1999, sp. zn. Pl. ÚS 25/98

rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4. října 2000, sp. zn. 5 Tz 179/2000

rozsudek Krajského soudu v Plzni ze dne 31. května 2001, sp. zn. 7 To 271/2001

rozsudek ze dne 29. listopadu 2001, *Joseph Griesmar proti Francii*, C-366/99, Sb. rozh. s. I-09383

nález Ústavního soudu ze dne 25. června 2002, sp. zn. Pl. ÚS 36/01

rozsudek Pinc a Pincová proti České republice ze dne 5. listopadu 2002 č. 36548/97

rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. srpna 2003, sp. zn. 33 Odo 178/2003

rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 9. října 2003, sp. zn. 2 To 144/03

nález Ústavního soudu ze dne 10. března 2004, sp. zn. Pl. ÚS 12/03

rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 28. dubna 2005, sp. zn. 2 Aps 2/2004-69

nález Ústavního soudu ze dne 28. června 2005, sp. zn. Pl. ÚS 24/04

vyjádření Nejvyššího kontrolního úřadu k „Žádosti ve věci vlastnictví vyhrazených nerostů – majetku státu“ od JUDr. Tošnera ze dne 5. října 2005, č. j. 895/05-120/1031/1431
stanovisko Českého báňského úřadu k „Žádosti ve věci vlastnictví vyhrazených nerostů – majetku státu“ od JUDr. Tošnera ze dne 7. října 2005, č. j. 3285/05
rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. ledna 2006, sp. zn. 5 Tdo 73/2006
rozsudek Ševčenko proti Ukrajině ze dne 4. dubna 2006 č. 37703/97
rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 27. září 2006, sp. zn. 2 As 50/2005-53
rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. října 2006, sp. zn. 31 Cdo 691/2005
rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 31. května 2007, sp. zn. 8 As 17/2007
nález Ústavního soudu ze dne 9. ledna 2008, sp. zn. II. ÚS 268/06
rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. března 2008, sp. zn. 28 Cdo 560/2008
nález Ústavního soudu ze dne 17. března 2009, sp. zn. Pl. ÚS 24/08
rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 6. května 2009, sp. zn. 4 As 68/2008-138
nález Ústavního soudu ze dne 8. června 2010, sp. zn. Pl. ÚS 3/09
rozsudek Andrle proti České republice ze dne 17. února 2011 č. 6268/08
rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. června 2011, sp. zn. 8 Tdo 172/2011
rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. února 2012, sp. zn. 25 Cdo 1220/2010
nález Ústavního soudu ze dne 24. dubna 2012, sp. zn. Pl. ÚS 54/10
rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 14. listopadu 2012, sp. zn. 1 To 27/2012
rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 22. srpna 2013, sp. zn. 7 As 23/2013-33
rozsudek Pyrantiené proti Litvě ze dne 12. listopadu 2013 č. 45092/07
usnesení Ústavního soudu ze dne 6. února 2014, sp. zn. I. ÚS 3271/13
rozsudek ze dne 6. března 2014, *Cruciano Siragusa proti Sicilii*, C-206/13
rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 30. října 2014, sp. zn. 4 As 1/2014-28
posudek Soudního dvora EU č. 2/13 ze dne 18. prosince 2014
nález Ústavního soudu ze dne 19. února 2015, sp. zn. III. ÚS 2301/14
rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. září 2015, sp. zn. 11 Tdo 1026/2015-27
rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 26. května 2016, sp. zn. 6 As 53/2016-48
rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 11. listopadu 2016, sp. zn. 9 A 211/2013

Shrnutí

Práce se zabývá veřejnoprávními omezeními majetkových práv, které jsou součástí vlastnického práva. V úvodní části řeší teoretický koncept vlastnického práva, jeho pojetí v rámci lidských práv a obecná východiska omezení majetkových práv. Dále je pojednáno o ústavněprávních a mezinárodněprávních souvislostech vztahujících se k tématu. Zvláštní část práce se zabývá problematickými aspekty některých forem omezení majetkových práv ze strany veřejné moci v právním řádu ČR. Jde o vyhrazení vlastnického práva (nerostné bohatství, pozemní komunikace), zákonné předkupní právo (kulturní památky), zákaz a omezení nabývání, držení a užívání věcí (střelné zbraně a střelivo, návykové látky, alkohol, tabákové výrobky), retenční opatření a odnětí majetku prostřednictvím sankce. Výklad je opatřen množstvím judikatury.

Klíčová slova: základní práva, správní právo, vlastnické právo, vlastnictví, majetková práva, veřejnoprávní omezení, vyhrazení vlastnického práva, předkupní právo, držba věci, zadržení věci, majetkové sankce

Summary

The thesis concerns with public-law restrictions of bundle of rights, which are parts of right to property. In the introduction of the thesis deals with theoretical concept of right to property, its concept among human rights and general resources of restrictions of these rights. Next part concerns with relations of constitutional law and public international law. Third part of the thesis deals with special problematical aspects of some types of limitation bundle of rights by public power in the law of the Czech Republic. It includes reservation of right to property (mineral resources, roads), pre-emptive right (cultural sights), prohibition and restrictions of gaining, possession and usage subject (firearms and munition, drugs, alcohol, tobacco products), retention precautions and deprivation of property by sanction. The thesis includes a lot of decisions by courts.

Key words: human rights, administrative law, right to property, property, bundle of rights, public-law restrictions, reservation of right to property, pre-emptive right, possession, retention, deprivation of property by sanction